

Radboud Universiteit Nijmegen

DE ETHIEK VAN SPAARZAAM GOED DOEN

EEN CULTUURFILOSOFISCHE KRITIEK OP HET
EFFECTIEF ALTRUÏSME

NYNKE GEUS - S1018467

PROF. DR. JEAN-PIERRE WILS

SCRIPTIE TER VERKRIJGING VAN DE GRAAD "MASTER OF ARTS" IN
FILOSOFIE AAN DE RADBOUD UNIVERSITEIT NIJMEGEN

13 JUNI 2023

WOORDEN: 15.752

Hierbij verklaar en verzeker ik, Nynke Geus, dat deze scriptie zelfstandig door mij is opgesteld, dat geen andere bronnen en hulpmiddelen zijn gebruikt dan die door mij zijn vermeld en dat de passages in het werk waarvan de woordelijke inhoud of betekenis uit andere werken – ook elektronische media – is genomen door bronvermelding als ontlening kenbaar gemaakt worden.

Nijmegen, datum: ...

Inhoudsopgave

<u>INLEIDING</u>	3
<u>HOOFDSTUK 1. WAT IS EFFECTIEF ALTRUÏSME?</u>	5
1.1 DE DEFINITIE VAN EFFECTIEF ALTRUÏSME	7
1.2 DE VIER WAARDES VAN EFFECTIEF ALTRUÏSME	9
1.3 DE VIJF HOOFDVRAGEN VAN EFFECTIEF ALTRUÏSME	10
1.4 WAT DOEN EFFECTIEF ALTRUÏSTEN	14
<u>HOOFDSTUK 2. ONPARTIJDIGHEID IN HET EFFECTIEF ALTRUÏSME</u>	16
2.1 DE ONTVANGER	18
2.2 DE GEVER	22
<u>HOOFDSTUK 3. CORRUMPEREND EFFECTIEF ALTRUÏSME</u>	24
3.1 DE CORRUMPERENDE WERKING OP ALTRUÏSME IN HET ALGEMEEN	25
3.2 ONPERSOONLIJKHEID	29
<u>HOOFDSTUK 4. EFFECTIEF ALTRUÏSME EN SYSTEEMVERANDERING</u>	24
<u>CONCLUSIE</u>	37
<u>BIBLIOGRAFIE</u>	43

Inleiding

Het was wonderbaarlijk nieuws. Hulpverleners vonden baby Afraa een dag na de ramp levend onder het puin. Ze was geboren op 6 februari tijdens de zware aardbeving in het zuiden van Turkije en het noorden van Syrië. Afraa's navelstreng zat nog vast aan haar overleden moeder. Het was wonderbaarlijk, maar vooral verlichtend nieuws. Tijdens de aardbeving en haar naschokken kwamen 50.000 mensen om het leven – en een onbekend aantal dieren. Miljoenen mensen raakten dakloos en de wederopbouw zal vele jaren in beslag nemen.¹ Hoe groot deze ramp ook is, zij is niet het enige kleurloze nieuws dat de media ons het afgelopen jaar bracht.

Dat maakt deze inleiding van dit artikel geschreven in dit tijdsgewricht in zekere mate clichématig. De rampen en crisissen vliegen ons om de oren. Van woningnood en stijgende inflatie tot genocide, hongersnood en klimaatproblemen, het komt dagelijks binnen op onze nieuwstijdlijn. Existentiële vragen komen daarbij aan het licht over bijvoorbeeld de toekomst van de planeet en het voortbestaan van de mens als soort. De filosofie biedt daarin houvast om die verschillende vragen te verkennen. Al eeuwen houden filosofen zich namelijk bezig met het formuleren van antwoorden op vragen als wat het goede leven is en hoe de mens moet handelen.

Op die laatste vraag is in het afgelopen decennia een nieuw antwoord gekomen: het effectief altruïsme. Effectief altruïsten stellen zich de vraag hoe zij het *meeste* goed kunnen doen. Met behulp van bewijsmateriaal en zorgvuldig redeneren proberen zij erachter te komen hoe je niet één verschil maar het grootste verschil kan maken.² Deze filosofie is uitgegroeid tot een invloedrijke, wereldwijde beweging.

Dit essay gaat over het effectief altruïsme als filosofie. Ik ga in dit essay niet onderzoeken of het effectief altruïsme écht effectief is bijvoorbeeld aan de hand van een empirische methode. In plaats daarvan betreft dit essay een filosofisch onderzoek naar de definitie van effectief altruïsme en bevat het een cultuurfilosofisch kritische reactie op het effectief altruïsme. In het eerste hoofdstuk ligt ik toe wat het effectief altruïsme is. Ik zet haar oorsprong uiteen, ligt zowel een zwakke als sterke definitie toe, geef vier van haar belangrijkste waardes, beschrijf de vijf hoofdvragen opgesteld door William MacAskill en bespreek aan het eind wat een effectief altruïst zoal doet.

¹ “Aardbevingen Turkije en Syrië.” NOS, laatst bijgewerkt 29 april 2023, <https://nos.nl/collectie/13922-aardbevingen-turkije-en-syrie>

² William MacAskill, *Doing Good Better: Effective Altruism and Radical New Way to Make a Difference* (London: Guardian Faber Publishing, 2016), 14-15.

Als de basis voor wat het effectief altruïsme in het eerste hoofdstuk is gelegd, verken ik in het vervolg drie thema's gekoppeld aan het effectief altruïsme. Als eerst richt ik mij op het onpartijdigheidsideaal van deze filosofie. Ik kijk onder andere naar wie de hulp ontvangt, maar ook naar wie de hulp geeft om vervolgens te concluderen dat het effectief altruïsme niet geheel onpartijdig in haar handelen is. In het volgende hoofdstuk ligt ik toe hoe de economische houding gericht op kosteneffectiviteit van het effectief altruïsme mijns inziens een corrumperende werking uitoefent op altruïsme in het algemeen en waarden die daarmee in verband staan. Tevens bespreek ik in dit hoofdstuk de volgens critici corrumperende werking van het effectief altruïsme op de persoonlijkheid en emotie die met altruïsme gemoeid zijn. In het laatste hoofdstuk komt het verwijt aan het effectief altruïsme systeemverandering te verwaarlozen aan bod.

In het onderzoek naar het effectief altruïsme heb ik mij hoofdzakelijk gericht op twee van de belangrijkste boeken van de beweging: *The Most Good You Can Do* (2015) van Peter Singer en *Doing Good Better* (2016) van Williams MacAskill. Ook heb ik gebruik gemaakt het voor iedereen vrij toegankelijk te bekijken *Effective Altruism Handbook*. Kritische opmerkingen haal ik onder andere uit het artikel "Effective Altruism and its Critics" (2017) van Iason Gabriel, maar ik maak ook gebruik van Michael J. Sandels boek *Niet alles is te koop* (2012). In dit boek laat Sandel zich niet expliciet uit over het effectief altruïsme, maar zijn argumenten zijn mijns inziens goed toepasbaar op die filosofie. Bovendien heb ik de mogelijkheid gehad om Sandel tijdens een lezing te vragen naar zijn mening over het effectief altruïsme. Zijn antwoord bespreek ik in hoofdstuk drie.

In de conclusie bespreek ik mijn uiteindelijke oordeel van het effectief altruïsme. Als vluchtige vooruitblik kan ik reeds vertellen dat ik ten tijde van mijn onderzoek geen effectief altruïst ben geworden. Niettemin ben ik van mening dat het niet zo is dat we helemaal niks van deze filosofie kunnen opsteken.

Hoofdstuk 1. Wat is Effectief Altruïsme?

Zoals ik in de inleiding schreef is het effectief altruïsme zowel een filosofie als sociale beweging. Peter Singer schrijft in *The Most Good You Can Do* dat het effectief altruïsme vele “ouders” kent. Singer schaaft zich onder hen, omdat zijn artikel “Famine, Affluence and Morality” (1972) van grote invloed was en nog steeds is op veel altruïsten. In het artikel stelt Singer dat we geld moeten geven aan het oplossen van het lijden in de wereld. Voor die hoeveelheid geld is volgens Singer geen logische grens, maar zijn advies is pas te stoppen met geven als men het punt van marginaal nut bereikt heeft.

Een van de personen die Singer met zijn artikel inspireerde was Zell Kravinsky. “It seems to me crystal clear,” zo vertelt Kravinsky, “that I should be giving all my money away and donating all of my time and energy.”³ Niet alleen doneerde Kravinsky bijna 45 miljoen, maar besloot hij ook zijn nier aan een vreemde te doneren. Kravinsky maakte die keuze nadat hij in een wetenschappelijk onderzoek las dat de kans van overlijden na een niertransplantatie 1 op 4000 is. Hij vond het onrechtvaardig om te stellen dat zijn leven 4000 keer waardevoller was dan dat van een vreemde en daarom besloot Kravinsky zijn orgaan af te staan.

Een ander paar ouders, zijn Holden Karnofsky en Elie Hassenfeld. In 2007 richtten zij GiveWell op, een organisatie die door middel van diepgaand onderzoek berekent welk goed doel het meeste goed doet met elke dollar die ze krijgt. Een van die goede doelen is Malaria Consortium dat vier maanden per jaar (als de infectiecijfers het hoogst zijn) een preventief malaria medicijn verstrekt aan kinderen in Afrika. Volgens GiveWell kost het ongeveer zeven dollar om een kind tegen malaria te beschermen.⁴

Het was in het begin vrij uitzonderlijk dat Singer en Kravinsky zo'n substantieel deel van hun inkomen weggaven aan goede doelen, maar gaandeweg het eerste decennium van de eenentwintigste eeuw kwam daar verandering in. Om deze beweging wat te bemoedigen besloten Toby Ord en William MacAskill, beide toen onderzoekers aan de universiteit van Oxford, om in 2009 Giving What We Can op te richten. Dit is een internationale vereniging waarvan de leden beloven om ten minste 10% van hun inkomen te doneren aan effectieve goede doelen. De organisatie heeft momenteel meer dan 8000 leden.

Als vervolgstap hierop besloot MacAskill in 2011 met vijf vrienden 80.000 Hours op te richten. Deze organisatie is vernoemd naar het geschatte aantal uur dat een persoon

³ Peter Singer, *The Most Good You Can Do: How Effective Altruism Is Changing Ideas About Living Ethically* (New Haven: Yale University Press, 2015), 14.

⁴ “Our Top Charities,” Give Well, geraadpleegd 17 maart 2023, <https://www.givewell.org/charities/top-charities>.

gemiddeld in zijn leven werkt. Met zijn organisatie doet MacAskill onderzoek naar carrières waarmee je het meeste goed kan doen. Daarnaast kan je bij 80.000 Hours terecht voor gratis carrière coaching.

De oprichting van de laatste twee organisaties, Giving What We Can en 80.000 Hours, was cruciaal voor de bekendheid en verspreiding van het gedachtegoed van het effectief altruïsme. In 2011 besloten de twee organisaties namelijk aanspraak te maken op een charitatieve status onder een parapluorganisatie. Volgens MacAskill was het bepalen van die naam een lang proces. In die tijd was er namelijk geen vaste term voor de filosofie van het meeste goed doen. Andere termen die toen werden gebruikt waren onder meer "smart giving," "optimal philanthropy" en "efficient charity."⁵ Uiteindelijk hebben zeventien personen waaronder MacAskill en Toby Ord gekozen voor de naam Centre of Effective Altruism (CEA). Met deze oprichting kwam er een naam voor de filosofie en sociale beweging.

Tegenwoordig houdt CEA zich bezig met het opbouwen en onderhouden van de wereldwijde gemeenschap van effectief altruïsten. Dit doen ze onder andere door conferenties te organiseren, lokale effectief altruïsmegroepen te financieren en adviseren, het onderhouden van het forum, schrijven van nieuwsbrieven en het bijhouden van de website effectivealtruism.org die een verzameling van nuttige bronnen over effectief altruïsme bevat. Zo vind je er onder andere het uitgebreide handboek, maar ook podcasts, informatieve video's en boeken.

1.1 De definitie van effectief altruïsme

Zoals we uit het vorige hebben kunnen opmaken is de term "effectief altruïsme" afkomstig van het Centre for Effective Altruism. Voor het effectief altruïsme is geen officiële definitie, maar de definitie van het centrum zelf is de meest gangbare. Die definitie luidt: "Effective altruism is about using evidence and reason to figure out how to benefit others as much as possible, and taking action on that basis."⁶

De definitie van CEA is gericht op een algemeen publiek in plaats van een filosofisch, daardoor is er volgens MacAskill enige precisie verloren gegaan ten behoeve van de toegankelijkheid.⁷ MacAskill stelde daarom een preciezer variant op:

⁵ William MacAskill, "The History of the Term 'Effective Altruism,'" 11 maart 2014, <https://forum.effectivealtruism.org/posts/9a7xMXoSiQs3EYPA2/the-history-of-the-term-effective-altruism>.

⁶ William MacAskill, "The Definition of Effective Altruism," in *Effective Altruism*, door William MacAskill (Oxford University Press, 2019), 3, <https://doi.org/10.1093/oso/9780198841364.003.0001>.

⁷ Ibid., 4.

Effective altruism is:

- (i) the use of evidence and careful reasoning to work out how to maximize the good with a given unit of resources, tentatively understanding ‘the good’ in impartial welfarist terms, and
- (ii) the use of the findings from (i) to try to improve the world.⁸

Deze definitie laat goed zien dat het effectief altruïsme een tweeledig project is. Uit het eerste deel van de definitie blijkt dat het effectief altruïsme een intellectueel project of onderzoeksveld is. Het tweede gedeelte duidt aan dat het om een praktisch project gaat of sociale beweging.

In het vervolg van dit essay zal ik verwijzen naar de definitie van CEA als de zwakke definitie en de definitie van MacAskill als de sterke. Uit de sterke definitie vallen vier kwaliteiten van het effectief altruïsme af te leiden. Ten eerste is het effectief altruïsme volgens MacAskill niet-normatief omdat het bestaat uit twee projecten in plaats van een set van normatieve eisen.⁹ Ten tweede is het maximaliserend. Het doel van beide projecten is om zo veel goed te doen als met de middelen die we tot onze beschikking hebben mogelijk is.¹⁰ Ten derde is het wetenschappelijk gefundeerd. Het effectief altruïsme acht dat de beste manier om uit te zoeken hoe men het meeste goed kan doen via de wetenschappelijke methode is.¹¹ Tot slot, als vierde kwaliteit, stelt MacAskill dat het effectief altruïsme voorlopig het “goed doen” opvat als het bevorderen van het welzijn, waarbij ieders welzijn even belangrijk is.¹²

Twee van deze kwaliteiten – maximalisatie en wetenschappelijk fundament – zijn onomstreden en komen in alle definities van het effectief altruïsme voor.¹³ Er is altijd sprake van het *meeste* goed doen en ook dat men daarbij vertrouwt op de wetenschap. De andere twee kwaliteiten vragen echter om een toelichting.

Allereerst bekijken we de niet-normatieve kwaliteit. De sterke definitie had op twee manieren normatief kunnen zijn. Enerzijds had het kunnen eisen hoeveel men moet afstaan (bijvoorbeeld minimaal 10% van het inkomen). Anderzijds had de definitie een beroep kunnen doen op voorwaardelijke verplichtingen. Macaskill geeft vier redenen waarom er niet voor is gekozen een normatieve eis in de definitie op te nemen. Ten eerste was het onpopulair bij de “leiders” van de effectief altruïsten gemeenschap.¹⁴ Ten tweede geloven de meesten dat

⁸ Ibid., 4.

⁹ Ibid., 4.

¹⁰ Ibid., 4.

¹¹ Ibid., 4.

¹² Ibid., 4.

¹³ Ibid., 5.

¹⁴ Ibid., 5.

het doen van effectief altruïsme deel is van een zinvol leven, maar dit geen verplichting moet zijn.¹⁵ Ten derde is door het weglaten van een normatieve eis effectief altruïsme consistent met elke morele opvatting.¹⁶ Ten vierde ligt door het weglaten van een normatieve eis de aandacht op die ene belangrijke open vraag van het effectief altruïsme: hoe we onze middelen kunnen gebruiken om zoveel mogelijk goed te doen in plaats van het uitzoeken in welke mate we dat zouden moeten doen.

Op het moment dat je de vraag stelt hoe je het meeste goed kan doen, is een logische vervolgvraag “wat is dat goede dan?”. In brede zin kan dat afhankelijk zijn van welke kijk op het goede een bepaald persoon aanhangt. In enge zin kan er een heel specifiek begrip van het goede zijn. Zowel het brede als het enge begrip geven problemen voor het effectief altruïsme. In het geval van het brede begrip kunnen de activiteiten van verschillende terroristische activiteiten als “goed” worden bestempeld. In het geval van het enge begrip verliest effectief altruïsme haar universele toepassing op iedere morele opvatting als het begrip van het goede te specifiek is. “The current focus on wellbeing,” zo schrijft MacAskill, “rests on the idea that, given the current state of the world and our incredible opportunity to benefit others, the best ways of promoting welfarist value are broadly the same as the best ways of promoting the good.”¹⁷ Het effectief altruïsme is dus in de sterke definitie voorlopig gericht op het verbeteren van het algemeen welzijn.

Kortom, het effectief altruïsme heeft geen officiële definitie, maar de definitie van het CEA is het meest gangbaar. Naast deze zwakkere definitie is de sterke definitie van MacAskill toegelicht. Volgens zijn definitie is het effectief altruïsme niet-normatief, maximaliserend, wetenschappelijk onderlegd en voorlopig gericht op het bevorderen van het algemeen welzijn. In het vervolg wil ik de vier waardes van het effectief altruïsme uiteenzetten die voortvloeien uit zowel de zwakke als sterke definitie van het effectief altruïsme.

¹⁵ Ibid., 5.

¹⁶ Ibid., 6.

¹⁷ Ibid., 7.

1.2 De vier waarden van effectief altruïsme

Uit de zwakke definitie blijkt dat het effectief altruïsme geen vaste opvatting heeft van wat het goede is. Evenzo is het begrip van het goede in de sterke definitie slechts voorlopig.

Niettemin wijst het CEA vier waarden aan die het effectief altruïsme verenigen en een grondslag of zelfs methode vormen voor het zoeken naar de beste manier om het goede te doen.

De eerste waarde is prioriteren. Onze hersenen kennen veel “cognitive biases” een daarvan is “scope neglect” of “scope insensitivity.” Dit vooroordeel beschrijft ons onvermogen om de reikwijdte van een bepaalde hoeveelheid te beseffen. Hiervan is meestal sprake als het gaat om grote getallen. Het helpen van 10.000 mensen geeft ons vaak hetzelfde gevoel als het helpen van 20.000 mensen. Hoewel het dus voor de helper om hetzelfde gevoel gaat, verdubbelt het aantal mensen dat geholpen wordt. Het effectief altruïsme stelt dat wanneer goede doelen worden vergeleken het ene goede doel exceptioneel meer mensen helpt vergeleken met een ander. Daarom is het volgens hen essentieel om getallen te gebruiken om ruwweg een onderscheid te maken tussen de verschillende manieren om goed te doen. Het doel voor effectief altruïsten is namelijk – nogmaals – om het meeste goed te doen en niet om slechts enig verschil te maken.¹⁸

Onpartijdigheid is de tweede waarde. Het effectief altruïsme gelooft in de gelijkheid van mensen en dieren. Effectief altruïsten proberen bij het doen van zoveel mogelijk goed te streven om ieders belangen even zwaar te wegen, ongeacht waar ze wonen of tot welke soort ze behoren. Daarbij concentreert de beweging zich op groepen die over het hoofd worden gezien en op degenen die niet zoveel macht hebben om hun eigen belangen te behartigen.¹⁹

Als derde waarde geeft het effectief altruïsme “waarheid zoekend.” Voor het effectief altruïsme is het belangrijk om veel verschillende manieren te overwegen om te bepalen wat de beste manier is om goed te doen. De effectief altruïst moet dus in staat zijn tot reflectie en voortdurend open staan en nieuwsgierig zijn naar nieuwe argumenten en bewijzen.²⁰ Het in 2021 uitgebrachte boek *The Scout Mindset* van Julia Galef wordt door effectief altruïsten vaak gebruikt voor het leren van deze waarheidszoekende houding. De “scout mindset” is een eigenschap die Galef omschrijft als “the motivation to see things as they are, not as you wish they are.” De scout mindset staat in contrast met de “soldier mindset.” In tegenstelling tot scouts - die op zoek gaan naar bewijs dat de nauwkeurigheid van hun overtuigingen verbetert

¹⁸ E. A. Handbook, "Introduction to Effective Altruism," geraadpleegd 17 maart 2023, <https://forum.effectivealtruism.org/posts/ZhNaizQgYY9dXdQkM/introduction-to-effective-altruism-17>.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

en in het geval van ongelijk dit opvatten als een kans om hun oordeel te herzien - zoeken soldaten naar bewijs dat hun bestaande opvattingen bevestigd en beschouwen zij ongelijk hebben als een vernederend verlies.²¹

De laatste waarde is samenwerking. Effectief altruïsten verenigen zich over de hele wereld in gemeenschappen. Zij zien het als mogelijkheid om hun kennis en expertise met andere te delen om zo de beste manieren te zoeken om het meeste goed te doen.²²

1.3 De vijf hoofdvragen van effectief altruïsme

MacAskill heeft in zijn boek *Effective altruism* vijf hoofdvragen opgesteld van het effectief altruïsme. Het volgende stuk bespreekt deze hoofdvragen. De eerste hoofdvraag luidt: “How many people benefit, and by how much?”²³ MacAskill stelt dat we in een constante triage leven. Ook al staan wij niet allemaal op de spoedeisende hulp, maakt dat de situatie niet minder erg. “As a result of your choices someone is made better off and someone else misses out.”²⁴ Op het moment hebben we niet genoeg tijd en middelen om alles in een keer op te lossen, daarom moeten we – zie hier de eerste waarde – prioriteren. Om dat goed te kunnen doen moeten we de consequenties van onze acties weten.²⁵ Voor het vergelijken van gezondheidsprogramma’s gebruiken effectief altruïsten onder andere het door economen ontwikkelde “Quality- Adjusted Life Year” model of kortweg QALY. Het idee achter QALY is dat je op twee manieren de gezondheid van iemand kan bevorderen. Enerzijds door iemand leven te redden, anderzijds door de kwaliteit van leven te verbeteren. Deze twee kwaliteiten worden in hetzelfde metrische systeem gecombineerd en daarbij wordt gebruik gemaakt van gegevensonderzoek bij personen met een bepaalde ziekte of handicap. QALY geeft in een getal weer wat de winst wat betreft kwaliteit van leven of levensduur is van een bepaalde gezondheidsingreep. Dat getal kan 1 QALY, 6,5 QALY, maar ook 30 QALY zijn.

Dit systeem is echter niet geheel accuraat. Mensen hebben namelijk de neiging om de ernst van hun ziekte of handicap te onderschatten. Terwijl mensen die deze ziekte of handicap niet hebben juist de zwaarte ervan overschatten. Volgens effectief altruïsten maakt dit het systeem niet minder betrouwbaar. Uit het onderzoek met QALY’s blijkt namelijk dat sommige goede doelen wel honderd keer effectiever zijn dan anderen, een fenomeen dat

²¹ “Outline of Galef’s ‘Scout Mindset,’” Rob Bensinger, 10 augustus 2021, <https://forum.effectivealtruism.org/posts/HDAXztEbjJsyHLKP7/outline-of-galef-s-scout-mindset>

²² Handbook, “Introduction to Effective Altruism.”

²³ MacAskill, *Doing Good Better*, 33.

²⁴ *Ibid.*, 36.

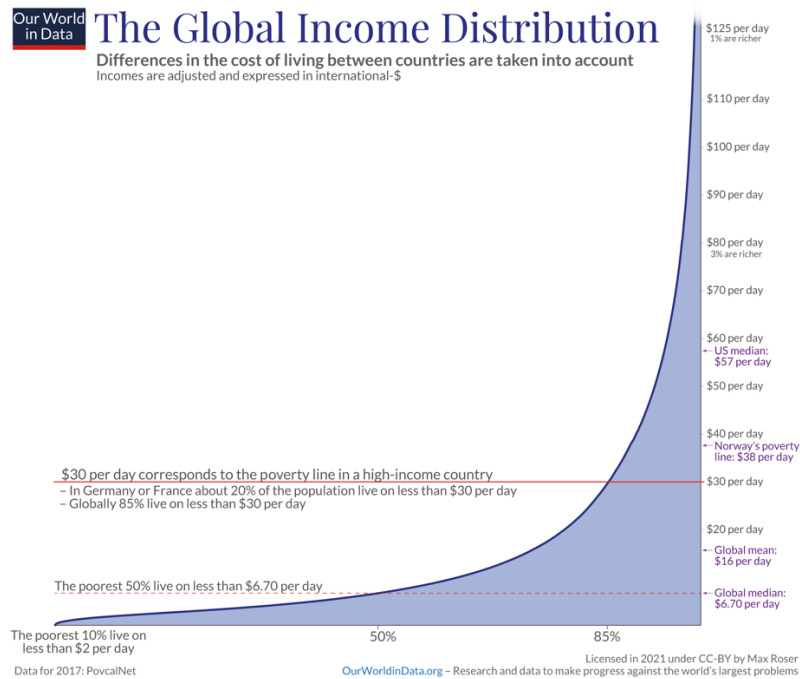
²⁵ *Ibid.*, 39.

MacAskill de “100x multiplier” noemt. Een marginaal verschil tussen QALY’s dat is ontstaan door inschattingsfouten is daardoor niet relevant.

Samengevat is het bij de eerste hoofdvraag van belang om te letten op de kosten (zowel in tijd als in geld) van een activiteit, het aantal mensen dat ervan profiteert en hoeveel het leven van mensen erdoor wordt verbeterd.

“Is dit het meest effectieve dat je kan doen?” bevraagt de tweede hoofdvraag. Volgens MacAskill is het beeld dat sceptici van goede doelen schetsen misleidend en vaak ook totaal niet relevant voor mensen die goed willen doen. Vaak ligt de nadruk op de hoeveelheid geld en wat daarmee bereikt is, maar wordt dit bedrag niet in de context geplaatst met andere bedragen.²⁶ Het is volgens MacAskill belangrijk om in te zien hoeveel meer goed je kan doen met de juiste keuzes, zodat je niet dingen doet die slechts “goed” zijn, maar je voor het allerbeste gaat. Dit verduidelijkt hij in zijn boek aan de hand van een vergelijking tussen een normaalverdeling en een zogenaamde “fat-tailed distribution.” Bij de laatste komt de mediaan niet overeen met het gemiddelde, zoals bij een normaalverdeling wel het geval is. De verdeling van het globale inkomen is bijvoorbeeld ook fat-tailed (zie figuur 1). Het gemiddelde inkomen (dat afhankelijk van het onderzoek tussen de 50 en 75 dollar ligt) is vele male hoger dan het mediane inkomen (dit is volgens figuur 1 \$6.70 per dag). Dit komt doordat de rijken het gemiddelde omhooghalen. De verdeling van effectiviteit van goede doelen is volgens MacAskill ook fat-tailed. Doordat een aantal goede doelen zo extreem effectief zijn halen ze de gemiddelde effectiviteit van goede doelen omhoog – of andersom: de niet-effectief goede doelen halen de extreme effectiviteit van andere goede doelen naar beneden.

²⁶ Ibid., 52.

Figuur 1

Globale inkomensverdeling²⁷

Als derde vraagt een effectief altruïst zich af of het gebied waar een goed doel zich op richt, achtergesteld is.²⁸ Door zich te richten op wat weinig aandacht krijgt, schat de effectief altruïst in dat daar ook de meeste winst te behalen valt. Voor de meeste dingen geldt namelijk “de wet van afnemende meeropbrengsten.”²⁹ Deze wet beschrijft het fenomeen waarbij de waarde van een product daalt als het aantal toeneemt. Dit komt doordat er geen onbegrensde behoefte is van de meeste producten. Wanneer een persoon bijvoorbeeld behoefte heeft aan twee liter drinkwater per dag, dan is die twee liter drinkwater ontzettend waardevol. Echter, een extra liter drinkwater is een stuk minder waardevol. Immers is die persoon al voorzien in zijn dorst. Effectief altruïsten passen deze wet toe op goede doelen. Volgens hen is een som geld of tijdsbesteding een stuk minder waardevol en invloedrijk als een bepaald gebied al veel aandacht krijgt.³⁰

Daarnaast moet een effectief altruïst zich afvragen “what would have happened otherwise?” – de vierde hoofdvraag.³¹ Effectief altruïsten willen het meeste goed doen en daarmee gepaard het grootste verschil maken. Om de grote van dat verschil te bepalen, kijkt

²⁷ Max Roser, “Global economic inequality: what matters most for your living conditions is not what you are but, where you are,” 9 december 2021, <https://ourworldindata.org/global-economic-inequality-introduction>

²⁸ MacAskill, *Doing Good Better*, 65.

²⁹ In het Engels “The law of diminishing returns”

³⁰ MacAskill, *Doing Good Better*, 69.

³¹ *Ibid.*, 80.

de effectief altruïst naar het verschil tussen wat er is gebeurd als gevolg van zijn actie en wat er hoe dan ook gebeurd zou zijn als hij die actie niet had ondernomen, het zogenaamde “counterfactual thinking.”³² Als zonder jou hetzelfde zou zijn gebeurd, dan maak jij volgens het effectief altruïsme eigenlijk geen verschil. Deze manier van denken is niet alleen van toepassing op het kiezen van een goed doel om te steunen. Zo zal bij een populair goed doel waarschijnlijk iemand anders een donatie maken als jij dat niet had gedaan, maar bij een onbekender goed doel is die kans minder groot. Maar ook kan “counterfactual thinking” gebruikt worden bij het kiezen van een carrière. Enerzijds gaat het er dan om of jij een bepaald beroep *beter* zou uitvoeren dan een ander en jij daardoor dus *meer* goed zou doen dan een ander. Anderzijds heeft het betrekking op wat de effectief altruïst met het – vaak – hoge inkomen doet. Wanneer de effectief altruïst niet in staat is een bepaald beroep beter uit te voeren dan een ander, maakt hij toch een groot verschil door een deel van zijn inkomen weg te geven. Iets wat de ander in zijn plaats waarschijnlijk niet had gedaan.

Tot slot luidt de vijfde hoofdvraag: “What are the chances of success and how good would success be?”³³ Voor sommige giften aan goede doelen kunnen effectief altruïsten door middel van bijvoorbeeld QALY berekenen wat het effect van hun actie is. Dit geldt vooral voor goede doelen in de gezondheidssector. Maar voor een groot aantal acties is het lastig om dit op die manier uit te rekenen, neem bijvoorbeeld klimaat- of politieke acties. Toch moet een effectief altruïst deze “high risks” acties niet aan de kant schuiven, want het beoogde effect kan uitzonderlijk groot zijn. Helaas is de mens niet bijster goed in het beoordelen van acties met een lage waarschijnlijkheid en een groot effect. Daarom vergelijken effectief altruïsten acties aan de hand van de “expected value.” Dit begrip komt uit de economie en beoordeelt een actie zowel op de kans van succes als de waarde van dat succes. Deze hoofdvraag is van belang voor het effectief altruïsme, omdat zij richting geeft voor wanneer effectief altruïsten activiteiten moeten nastreven die een lage kans op succes hebben maar een groot potentieel effect in plaats van stevast te kiezen voor activiteiten met een gegarandeerd, maar klein resultaat.

³² Ibid., 83.

³³ Ibid., 96.

1.4 Wat doen effectief altruïsten

Tot nu toe is de definitie van het effectief altruïsme besproken, zijn de vier waardes uitgelicht en daaropvolgend de vijf hoofdvragen uiteengezet. Uit de definitie kwam naar voren dat het effectief altruïsme ook een praktisch project is. In het volgende stuk ligt ik toe hoe dat praktische project eruitziet. Want wat *doen* effectief altruïsten eigenlijk?

Allereerst kan een effectief altruïst een verschil maken met zijn baan. Het is voor een effectief altruïst belangrijk om hier de juiste keuze bij te maken, zodat zijn impact het grootst is. Het is dan als eerst van belang om te kijken hoe je persoonlijk bij die baan past. Als je namelijk gelukkig bent, ben je effectiever.³⁴ In plaats van het volgen van je passie – vaak zijn daar weinig baankansen en bovendien veranderen interesses – is het verstandiger om te kijken naar de volgende kenmerken bij een beroep: de mate van zelfstandigheid, zin van voltooiing, afwisseling, feedback en inbreng.³⁵

Vervolgens is het van belang om te kijken naar wat jouw invloed is tijdens het werk. De verwachting is dat veel effectief altruïsten in de sociale sector werken, maar dat is niet het geval. Niet iedere non-profit organisatie is even effectief. Als dit wel het geval is moet de effectief altruïst van substantiële waarde zijn voor het bedrijf ten opzichte van diegene die zijn plaats anders had ingenomen. Bovendien is het advies aan effectief altruïsten een baan te kiezen die veel opties openhoudt, zodat je gemakkelijk tussen banen kan wisselen. Een effectief altruïst ziet zijn carrièrekeuze namelijk niet als een levensbepalende keuze, maar eerder als een kans om ervaring op te doen en die ervaring later te gebruiken om een nog effectievere positie te verkrijgen.

Wanneer je een verschil wil maken met de arbeid die je levert zijn er grofweg vier carrièrekeuzes. Ten eerste kan je bij een effectief goed doel werken. MacSkills advies is echter om dit pas later in je leven te doen, omdat je minder vaardigheden leert.³⁶ Bij een bedrijf met een winstoogmerk is er vaak meer geld voor trainingen. Ten tweede kan je zelf een effectieve organisatie oprichten. Dit is een gok op de lange termijn, maar kan erg effectief zijn. Ten derde kan je onderzoeker worden. Om daarbij een groot verschil te maken is het slim voor de effectief altruïst zich te richten op een achtergesteld gebied en op maatschappelijke vraagstukken in plaats van theoretisch interessante vraagstukken.³⁷ De kans is echter klein dat een individu in staat zal zijn om belangrijke ontdekkingen te doen die

³⁴ Ibid., 183.

³⁵ Ibid., 186–87.

³⁶ Ibid., 200.

³⁷ Ibid., 213.

anders niet zouden zijn gedaan.³⁸ Ten vierde kan je als effectief altruïst gaan werken bij een organisatie met als doel die organisatie effectiever te maken.

In veel van deze gevallen ben je ofwel als effectief altruïst uitwisselbaar met een ander of is de kans op slagen erg klein. Doordat geld en tijd in veel gevallen compatibel zijn, opteren effectief altruïsten voor een alternatief: “earning to give.” In plaats van het goede via het werk te maximaliseren, proberen effectief altruïsten hun inkomen te verhogen, zodat zij meer geld kunnen doneren.³⁹ Een objectie daartegen is dat er het risico bestaat dat de effectief altruïst zijn waardes verliest in een minder altruïstische werkomgeving. Volgens MacAskill is dat geen probleem. Mocht er een verlies van waarde zijn, heeft de altruïst altijd de optie om van baan te wisselen. Daarnaast zijn de meeste altruïsten gebonden aan een hechte altruïstische gemeenschap. David Brooks, columnist in de *New York Times*, bracht ook als bezwaar in dat de altruïst zich op deze manier tot middel maakt in plaats van een doel. Brooks vergeet in deze redenering, zo stelt MacAskill, dat dit voor de meeste mensen het geval is. Een baan is immers simpelweg een manier om brood op de plank te krijgen.

Naast het hebben van een effectieve baan of het verdienen van geld om het weg te geven, kan een effectief altruïst ook letterlijk iets van zichzelf weggeven. Peter Singer schrijft hierover: “Many of your extra organs (eye kidney) could be given to another with the result that there is more good than if you kept both. You wouldn’t see as well or live as long, perhaps, but that is not of comparable significance to the benefit others would receive.”⁴⁰ Minder drastische ingrijpen zijn het doneren van bloed, stamcellen en beenmerg. Dit past ook goed binnen een effectief altruïstische levensstijl, doordat het lichaam dit opnieuw aanmaakt en er telkens opnieuw gedoneerd kan worden.

Tot slot kan de effectief altruïst zijn impact vergroten door invloed uit te oefenen op anderen. Dat kan als journalist, maar ook door de doelen van de beweging te bespreken op verjaardagen of vrijdagmiddagborrels.

Hiermee komen we aan het eind van het eerste hoofdstuk waarin ik onder andere de definitie, hoofdvragen en praktijken van het effectief altruïsme heb toegelicht. Ongetwijfeld valt er nog meer over te schrijven, maar dit vormt voldoende basis om in te gaan op het eerste aandachtspunt: onpartijdigheid.

³⁸ Singer, *The Most Good You Can Do*, 58.

³⁹ MacAskill, *Doing Good Better*, 92.

⁴⁰ Singer, *The Most Good You Can Do*, 67.

Hoofdstuk 2. Onpartijdigheid in het effectief altruïsme

In het eerste hoofdstuk is toegelicht dat de sterke definitie het effectief altruïsme definieert als onpartijdig. Ook Peter Singer ziet dit als belangrijk onderdeel van de altruïstische filosofie.

Hij schrijft daarover het volgende:

Effective altruists do not discount suffering because it occurs far away or in another country or afflicts people of a different race or religion. They agree that the suffering of animals counts too and generally agree that we should not give less consideration to suffering just because the victim is not a member of our species.⁴¹

Ik vat onpartijdigheid met betrekking tot morele besluiten op als het zonder vooringenomenheid nemen van besluiten om zodoende iedere partij op gelijke voet te behandelen. In het citaat van Singer lees ik deze definitie ook terug. Hij stelt dat we het lijden van mensen van een ander ras of religie dan ons eigen of zelfs van een andere soort op gelijke wijze moeten behandelen.

Effectief altruïsten achten de onpartijdigheid van belang, omdat de mens volgens hen vaak “foutief” zijn oordeel laat afhangen van twee zaken. Enerzijds zijn dat persoonlijke voorkeuren en emoties, anderzijds de publiciteit of aandacht die het onderwerp krijgt. Zoals voor velen niet onbekend zal zijn, bepalen de meeste mensen hun altruïstische handelingen aan de hand van de persoonlijke band of het gevoel dat ze bij dat onderwerp hebben. Wanneer in iemands omgeving een persoon aan kanker overleden is, dan is diegene eerder geneigd aan het KWF te geven dan aan het Wereld Natuur Fonds. En wanneer iemand bij de voedselbank om de hoek woont dan is die persoon eerder bereid daar vrijwilligerswerk te doen, dan bij de vogelopvang die aan de andere kant van de stad zit. In die zin zijn onze ervaringen met een bepaald onderwerp van groot belang voor het kiezen van goede doelen waar wij geld aan willen geven of ons door middel van werk voor willen inzetten. Het effectief altruïsme ziet dit als een foutieve morele keuze, aangezien het gros van deze persoonlijk gekozen goede doelen volgens hen niet het meest effectief werken en bovendien niet de hoogste prioriteit hebben.

Aan de andere kant laat de mens zich in zijn keuzes vaak beïnvloeden door publiciteit. Goede doelen gebruiken schrijnende foto's en hartverscheurende video's om ons gemoed te bespelen en ons te overtuigen geld te doneren. Effectief altruïsten stellen dat het zonde van

⁴¹ Ibid., 7.

het geld is om dit aan publiciteit te besteden. Aan de hand van de eigen effectiviteit zou een goed doel mensen moeten overhalen. Deze invloed van publiciteit is ook te bespeuren bij noodhulp, waaraan de mens volgens effectief altruïsten te veel geld uitgeeft. Onderzoeken naar de effectiviteit van noodhulp tonen aan dat deze interventies vaak minder effectief en duurder zijn dan reeds beproefde interventies. De plotseling enorme publiciteit veroorzaakt een overdaad aan geld en hulpkrachten wat nooit in een keer effectief kan worden ingezet. Dit is ook enigszins verklaarbaar, aangezien er bij rampen geen tijd is om aan de hand van onderzoek en testen de meest effectieve manier uit te vinden om hulp te bieden. Niettemin maakt dat het geoorloofd om geld aan noodhulp te geven, stellen effectief altruïsten. Er is volgens hen namelijk iedere dag noodhulp nodig voor bijvoorbeeld mensen die aan honger of malaria overlijden. Echter, de mens is gewend geraakt aan deze “alledaagse” noodsituaties. "If we want to have an impact," zo schrijft MacAskill, “we should donate to less widely published disasters rather than to the ones that make the news.”⁴²

Kortom, voor effectief altruïsten is het van belang om onpartijdig te handelen. De effectief altruïst moet zich niet laten leiden door persoonlijke voorkeuren of emoties, en de bepaalde aandacht die een probleem krijgt. In plaats daarvan moet de effectief altruïst aan de hand van wetenschappelijk bewijs en rationeel redeneren een besluit nemen. In dit hoofdstuk staat de vraag centraal of deze onpartijdigheid binnen het effectief altruïsme wel geheel opgaat.

2.1 De ontvanger

Wanneer men kijkt naar de effectieve goede doelen die effectief altruïsten steunen, valt het op dat dit hoofdzakelijk goede doelen zijn die gezondheidszorg bieden in ontwikkelingslanden. Het effectief altruïsme legt zijn priorisering uit aan de hand van het argument dat er een groot verschil is tussen arm of ziek zijn in een rijk land ten opzichte van een derdewereldland.⁴³ Degenen die arm zijn in een rijk land zijn arm in verhouding tot een meerderheid die, historisch gezien, buitengewoon welvarend is.⁴⁴ Nederlanders die arm zijn, hebben nog altijd toegang tot bijvoorbeeld schoon drinkwater, gezondheidszorg, een uitkering en onderdak. Bovendien is het in veel gevallen “goedkoper” om iemand te helpen in een arm land dan in een rijk land, doordat de kosten voor gezondheidszorg lager zijn. Met €40.000,- kan je in

⁴² MacAskill, *Doing Good Better*, 71.

⁴³ Singer, *The Most Good You Can Do*, 113.

⁴⁴ *Ibid.*, 112.

Nederland een blind persoon voorzien van een geleidehond,⁴⁵ terwijl je voor datzelfde bedrag bij ongeveer 400 mensen blindheid kan voorkomen door Trachoom, een bacteriële infectie in het oog, met een antibioticum en een operatie te behandelen.⁴⁶

Uit deze priorisering wat betreft de ontvanger van de hulp blijkt dat binnen het effectief altruïsten onpartijdigheid van *instrumenteel* belang is. Dit wil zeggen dat onpartijdigheid een waarde is die dient als middel voor een hoger doel, namelijk het maximaliseren van het algemeen welzijn. “They,” zo schrijft Singer, “tend to view values like justice, freedom, equality, and knowledge not as good in themselves but good because of the positive effect they have on social welfare.”⁴⁷ Onpartijdigheid is een middel bij het morele oordeel, maar niet het uiteindelijke doel. Dit staat in contrast met de benadering van onpartijdigheid als intrinsiek waardevol. Daarbij is onpartijdigheid op zichzelf waardevol en wordt het niet gebruikt om een ander doel te bereiken: iets is onjuist, omdat het onrechtvaardig is dat sommigen slechter af zijn dan anderen zonder dat zij daar schuld aan hebben of dit hun eigen keuze was, bijvoorbeeld door hun huidskleur of geboorteplaats.

Iason Gabriel illustreert dit verschil tussen de opvatting van onpartijdigheid aan de hand van een gedachtenexperiment. Stel er zijn twee hulpbehoevende dorpen. Ze liggen elk in een ander land, zijn zich niet van elkaar bewust en hebben nooit interactie. Als donateur kunt u kiezen tussen twee verschillende financieringsprogramma’s. De een kent een gelijk bedrag toe aan beide dorpen en verbetert in beide gevallen het algemeen welzijn. De ander geeft al het geld aan slechts een van de twee dorpen, waardoor het een grotere welvaartswinst haalt ten opzichte van het eerste project.⁴⁸

Effectief altruïsten die de sterke definitie aanhangen, verkiezen het tweede programma boven het eerste, omdat dit programma het grootste welvaartsvoordeel oplevert. Donateurs die onpartijdigheid als intrinsiek waardevol opvatten, kiezen eerder voor het eerste programma. Volgens hen is het onrechtvaardig dat de ene gemeenschap al het geld ontvangt en de ander helemaal niets. Op grond van dit verschil tussen instrumentele en intrinsieke onpartijdigheid wil ik laten zien dat het effectief altruïsme in mijn ogen nooit geheel onpartijdig is. Het stemt

⁴⁵ “Wat kost het opleiden van een hulphond?” KNGF, geraadpleegd 3 april 2023, <https://geleidehond.nl/wie-wij-zijn/onze-verantwoording/bestedingen/kostprijs-opleiding-hulphond#:~:text=Het%20professioneel%20fokken%2C%20opvoeden%20en,cli%C3%ABnten%20en%20natorg%20vallen%20hieronder>.

⁴⁶ “Fact checking comparison between trachoma surgeries and guide dogs,” Saulius, 11 mei 2017, <https://forum.effectivealtruism.org/posts/SMRHnGXirRNpvB8LJ/fact-checking-comparison-between-trachoma-surgeries-and>

⁴⁷ Singer, *The Most Good You Can Do*, 146.

⁴⁸ Iason Gabriel, “Effective Altruism and Its Critics,” *Journal of Applied Philosophy* 34, nr. 4 (2017): 4.

namelijk altijd diens hulp af op de maximalisatie van het goede, waardoor de ene partij wel hulp ontvangt en de ander niet.

De voorrang die het effectief altruïsme geeft aan hulp bieden in arme landen wordt aan de ene kant dus veroorzaakt doordat het onpartijdigheid van instrumenteel belang acht. Aan de andere kant wordt de partijdigheid van het effectief altruïsme mijns inziens veroorzaakt door het “marktdenken” van de filosofie. Zowel het effectief altruïsme en de vrije markt zijn namelijk gericht op effectiviteit. Michael Sandel stelt in zijn boek *Niet alles is te koop* (2012) dat “we zijn opgeschoven van een markteconomie *hebben* naar een marktsamenleving *zijn*.”⁴⁹ Het verschil legt hij als volgt uit: een markteconomie is een “instrument voor het organiseren van productieve activiteit,”⁵⁰ terwijl in een marktmaatschappij marktwaarden tot elk aspect van het menselijk leven doorgedrongen zijn. Deze verandering hebben we volgens Sandel niet bewust meegemaakt. Eerder nog vierde de vrije markt en deregulering hoogtij, maar na de financiële crisis van 2007 tot 2011 begon men op twee punten toch te twijfelen. Kan de vrije markt wel efficiënt risico’s verdelen en is de markt niet losgeraakt van de moraal? Sommigen wezen de menselijke hebzucht aan als hoofdverantwoordelijke, maar Sandel stelt dat die slechts een klein deel uitmaakt van het probleem. “De meest noodlottige verandering van de afgelopen dertig jaar,” zo schrijft hij “was niet de toename van hebzucht. Het was de uitbreiding van de markten en van de marktwaarden naar levensgebieden waar ze niet thuishoren.”⁵¹

Sandel vindt dat we ons moeten gaan afvragen of we op deze manier willen leven. Hij tracht een publiek debat aan te wakkeren over de reikwijdte van de vrije markt. Daarbij ziet hij wel twee beren op de weg. Enerzijds is het prestige en het geloof in de vrije markt nog steeds daverend. De financiële crisis heeft haar imago nauwelijks schade aangedaan. Anderzijds is er volgens Sandel sprake van een leegte en verharding in het publieke debat. “In een tijd waarin politieke debatten vaak niet veel meer zijn dan om het hardst schreeuwen op televisie, partijdig venijn op de radio en elkaar vliegen afvangen in het Congres, kun je je bijna geen beargumenteerd publiek debat meer voorstellen over controversiële morele vragen.”⁵²

Voor dit publiek debat wil Sandel in zijn boek een filosofisch kader schetsen. Dit doet hij voornamelijk door twee argumenten tegen marktwerking in te brengen: het argument op

⁴⁹ Michael J. Sandel, *Niet alles is te koop. De morele grenzen van marktwerking* (New York: Uitgeverij Ten Have, 2012) 16.

⁵⁰ Sandel, *Niet alles is te koop*, 16.

⁵¹ *Ibid.*, 12.

⁵² *Ibid.*, 18.

basis van rechtvaardigheid en het argument op basis van corruptie. Dit laatste argument zal ik in het volgende hoofdstuk toelichten. Nu bespreek ik eerst het rechtvaardigheidsargument, dit argument wijst op eventuele onrechtvaardigheid in een bepaalde situatie die marktwerking veroorzaakt. Hoe meer er namelijk te koop is, hoe belangrijker geld wordt en hoe moeilijker iemand het krijgt als diegene er weinig van heeft. In de marktsamenleving kan het dan bijvoorbeeld gaan om iets eenvoudigs als een Disneyland “Premier Access” kaart waarmee de bezoeker voorrang krijgt op wachtrijen. Hiermee benadeelt het pretpark bezoekers die dit niet kunnen veroorloven. Echter, Sandel noemt ook serieuzere voorbeelden zoals de mogelijkheid, waar in meerdere landen sprake van is, om eerder en betere medische zorg te krijgen zolang hiervoor wordt betaald.

Het idee achter de verspreiding van marktwerking over meerdere gebieden van de samenleving is om deze enerzijds effectiever te laten functioneren. Zo hoopt de Amerikaanse overheid door middel van een geldprikkel op meer bloeddones en zijn Amerikanen die extra betalen om gebruik te maken van de “express lane” eerder op hun werk. Anderzijds is men van mening dat de goederen zo *beter* worden verdeeld: namelijk aan diegenen die er de meeste waarde (lees: geld) aan hechten.

In *Niet alles is te koop* legt Sandel op deze manier uit hoe de vrije markt minderbedeelden benadeelt door op alles een prijskaartje te plakken of bestaande prijzen onder te verdelen in meer en minder waardevol. Binnen het effectief altruïsme gebeurt nagenoeg hetzelfde, maar wordt een andere groep benadeeld: de mensen in rijke landen. Het effectief altruïsme wil het *meeste* goed doen en beoordeelt daarvoor hulpprogramma's op basis van hun kosteneffectiviteit. Zoals ik eerder schreef, komen bij dit onderzoek hulpprogramma's in arme landen “goedkoper” uit de test. Hoe meer geld jij of het land waarin je woont heeft, des te lager sta je op de prioriteitenlijst van het effectief altruïsme. Tenzij het natuurlijk gaat over zaken die heel onze soort of de planeet aangaan, zoals het inperken van klimaatverandering.

Kortom, het effectief altruïsme laat zichzelf in de sterke definitie omschrijven als onpartijdig. Echter, uit mijn voorgaande redenering komt naar voren dat er binnen het effectief altruïsme wel sprake is van partijdigheid. Dit wordt aan de ene kant veroorzaakt doordat het effectief altruïsme onpartijdigheid van instrumenteel belang acht. Het is een waarde die slechts als middel dient om een hoger doel te bereiken. Dit heb ik geïllustreerd aan de hand van Gabriels gedachtenexperiment, waarin effectief altruïsten kiezen voor het programma dat het grootste welzijn oplevert in plaats van het programma dat het geld gelijkwaardig verdeelt. De waarde die het effectief altruïsme hecht aan prioriteren op het meest goede veroorzaakt de

partijdigheid. Aan de andere kant ontstaat er partijdigheid in het effectief altruïsme door zijn gerichtheid op kosteneffectiviteit. Sandels rechtvaardigheidsargument demonstreert dat marktwerking armen benadeeld, doordat geld van steeds groter belang is. Hoe minder je ervan hebt, hoe meer buitengesloten je wordt voor bepaalde mogelijkheden, zoals voorrang krijgen bij medische zorg. Het effectief altruïsme benadeelt in feite ook door middel van marktwerking een bepaalde groep. Echter, dit zijn nu niet de armen, maar juist de rijken (of diegenen die in een rijk land wonen). Doordat het effectief altruïsme gericht is op kosteneffectiviteit kiest het om gezondheidszorg in arme landen te ondersteunen, omdat de zorg daar goedkoper is dan in rijkere landen. Hierdoor benadeelt het effectief altruïsme rijken en armen in rijke landen, die wel in dezelfde mate lijden maar geen hulp ontvangen omdat de hulp duurder en daardoor minder kosteneffectief is.

Tot slot zorgt de nadruk op onpartijdigheid in de sterke definitie van het effectief altruïsme voor een aantal knelpunten. Zo staat het effectief altruïsme bekend om haar felle kritiek op speciësisme. Dit betreft een vorm van discriminatie tussen wezens op basis van hun soort. In de meeste gevallen gaat het dan om de mens die zich van hogere waarde acht dan het dier. Effectief altruïsten zijn van mening dat als een dier in dezelfde mate lijdt als een mens, het lijden van een dier net zo belangrijk is als het lijden van een mens. Speciësisme “is wrong in much the same way that the crudest forms of racism and sexism are wrong,”⁵³ oordeelt Singer. Echter, de feitelijke vraag – en dat geeft Singer ook toe – of dieren in dezelfde mate lijden als mensen is lastig te beantwoorden. We kunnen het dieren immers niet vragen. Dit maakt het ingewikkeld om hupprogramma’s voor dierenwelzijn te vergelijken met die voor het welzijn van mensen. Is het leven van één dier gelijk aan het leven van één mens? Of staat het leven van een mens gelijk aan één leeuw, tien kippen en vijfhonderd mieren bijvoorbeeld?

Een ander knelpunt is de prioritering van klimaatverandering en existentiële risico’s. De kosteneffectiviteit van organisaties die zich hiervoor inzetten, is moeilijk te berekenen doordat het over een toekomstig scenario gaat. Om toch enigszins de verschillende problemen met elkaar te kunnen vergelijken, gebruiken effectief altruïsten kansrekening om de verwachting te berekenen van een bepaald scenario. Echter, in het geval van existentiële risico’s “wint” deze verwachting het altijd van andere toekomstige problemen, omdat het aantal mensen die in de toekomst niet meer zullen leven groter is dan het aantal dat nu leeft. Ten aanzien van dit getal zullen andere problemen altijd het onderspit delven.

⁵³ Singer, *The Most Good You Can Do*, 139.

Desalniettemin is het effectief altruïsme zich bewust van deze knelpunten in zijn filosofie. Het geeft daarom het advies aan effectief altruïsten om niet de bepaalde thema's zoals gezondheidszorg, dierenwelzijn, klimaatverandering en existentiële risico's met elkaar te vergelijken, maar juist binnen die thema's onderzoek te doen naar de meest effectieve programma's. Zo blijkt het uit onderzoek veel effectiever om klimaatverandering tegen te gaan door veganist te worden in plaats van minder lang te douchen bijvoorbeeld.

2.2 De gever

Naast het kijken naar onpartijdigheid bij het kiezen van de ontvanger, is het van belang om de vraag te stellen hoe onpartijdig de effectief altruïst als gever is. Het effectief altruïsme richt zich op de rijkste 1% van de wereld. Dat zijn niet de mensen die minstens een miljoen op hun bankrekening hebben staan. Als jouw jaarinkomen boven de 26.000 euro is, mag je jezelf al tot die groep rekenen.

Hoewel het effectief altruïsme een wereldwijde beweging is, zijn de meeste leden wit, westers en hoogopgeleid. Dit geeft de gemeenschap zelf ook toe en zij streeft ook naar meer diversiteit.⁵⁴ Volgens MacAskill zou de toegankelijkheid van de beweging ook geen probleem moeten zijn. Earning to give is volgens hem “a path that's open to everyone.”⁵⁵ Dit betwijfel ik enigszins. Zijn de goedbetaalde banen van effectief altruïsten hun eigen verdienste of komt er bij het behalen van zo'n positie toch enig privilege en geluk kijken?

Dat het effectief altruïsme uit een té homogene groep zou bestaan, wil in wezen nog niet zeggen dat het geen onpartijdig oordeel kan vellen. Toch waarschuwt Iason Gabriel voor twee soorten vooringenomenheden die een onpartijdig oordeel in de weg kunnen staan. De een is de “observer bias” dat het systematisch verschil aanduidt tussen de werkelijke waarde en de waargenomen waarde als gevolg van een waarnemersvariatie.⁵⁶ Volgens Gabriel hebben effectief altruïsten de neiging zich te concentreren op wat gemakkelijk verifieerbaar is,⁵⁷ zoals bijvoorbeeld het gerandomiseerd onderzoek met controlegroep.⁵⁸ Naast het feit dat dit tamelijk prijzig onderzoek is, geeft ook Singer toe dat “they can be used only for certain kinds of interventions, in particular, those that can be done on a small scale with hundreds of

⁵⁴ “Is the effective altruism community too homogeneous?,” geraadpleegd 12 april 2023, <https://www.effectivealtruism.org/faqs-criticism-objections#is-the-effective-altruism-community-too-homogeneous>

⁵⁵ MacAskill, *Doing Good Better*, 4.

⁵⁶ K. Mahtani, E.A. Spencer en J. Brassey, “Observer Bias,” in *Catalogue of Bias*, 2017, <https://catalogofbias.org/biases/observer-bias/>

⁵⁷ Gabriel, “Effective Altruism and Its Critics,” 9.

⁵⁸ In het Engels: Randomized Controlled Trials (RCT).

thousands of individuals or villages, from which samples large enough to yield statistically significant results can be drawn.”⁵⁹ Landelijke programma’s en projecten die een langere periode beslaan, zijn niet geschikt om met dit soort onderzoek te evalueren. Een te groot vertrouwen op gerandomiseerd onderzoek kan er daarom toe leiden dat effectief altruïsten bepaalde programma’s met een eveneens hoge impact over het hoofd zien. Ook kan er volgens critici sprake zijn van de “quantification bias” binnen het effectief altruïsme. Zij stellen dat de maatstaven die effectief altruïsten gebruiken om interventies te beoordelen, zoals QALY en DALY⁶⁰, ervoor zorgend dat andere, moeilijker meetbare waarden zoals autonomie worden buitengesloten.⁶¹

Ik heb door te kijken naar de ontvanger van de altruïstische hulp en naar de geveger van deze effectieve hulp de onpartijdige en objectieve houding van de effectief altruïst ter discussie willen stellen. De effectief altruïst schrijft zichzelf doordat hij gebruik maakt van de wetenschap een onpartijdige en objectieve blik toe. Echter, deze blik is mijns inziens binnen het effectief altruïsme niet houdbaar. Enerzijds doet zich ongelijkheid voor aan de kant van de ontvanger doordat de effectief altruïst deze waarde als instrumenteel op vat en gericht is op kosteneffectiviteit. In plaats van ieder lijden op een gelijkwaardige manier te bestrijden, geeft de effectief altruïst de voorkeur aan de meeste effectieve manier, waardoor het ene lijden wel wordt bestreden en het andere niet. Anderzijds – aan de kant van de geveger – is de diversiteit binnen de beweging te eenzijdig. Om een weloverwogen keuze te maken zijn de meeste filosofen het erover eens dat men vanuit verschillende perspectieven de zaak moet bekijken. De homogeniteit binnen het effectief altruïsme kan ervoor zorgen dat deze perspectieven te beperkt zijn, wat een passend besluit in de weg kan staan. Bovendien is de effectief altruïst net als ieder ander mens vatbaar voor bepaalde vooringenomenheden, die een totaal onpartijdig en objectief oordeel verhinderen.

In het volgende hoofdstuk concentreer ik me op het “corrumperende effect” van de economische houding van de effectief altruïst. Ik bespreek hoe de gerichtheid op kosteneffectiviteit corrumperend werkt en hoe dat van invloed is op altruïsme in het algemeen en op de ruimte die het effectief altruïsme aan persoonlijkheid en emotie geeft.

⁵⁹ Singer, *The Most Good You Can Do*, 157.

⁶⁰ DALY staat voor Disability-Adjusted Life-Year en kan je zien als een omgekeerde QALY. Waar DALY’s een verlies van levensduur of een verlies van kwaliteit van leven weergeven, representeren QALY’s juist de winst.

⁶¹ Gabriel, "Effective Altruism and Its Critics," 10.

Hoofdstuk 3. Corrumperend effectief altruïsme

Het is vreemd, vinden effectief altruïsten, dat mensen bij het doneren aan een goed doel zich zelden tot niet afvragen wat zij met dat geld nou eigenlijk hebben “gekocht.” Terwijl we in een vergelijkbare situatie zoals in de supermarkt, zo redeneren zij, verbaasd zouden staan te kijken als er geen prijzen meer bij de producten staan.⁶² Als we in winkels precies willen weten hoeveel ieder product kost, waarom zouden we dan niet willen weten wat we voor onze 50 euro bij het longfonds zouden “krijgen”?

Wellicht valt dat ook niet geheel aan ons te wijten, maar komt dit mede doordat goede doelen dit zelf niet goed zichtbaar maken. Op de website van het goede doel kan een donateur een vrije donatie doen of in sommige gevallen naar een specifieke actie een bepaald bedrag overmaken. Hoe het goede doel bepaalt hoeveel van de vrije donatie waar precies terecht komt, kan een donateur vaak lastig achterhalen. Ook missen er voor de meeste goede doelen volgens effectief altruïsten concrete cijfers voor hoe effectief de acties zijn. Ze missen een soort “feedbackmechanisme.” Niettemin vinden effectief altruïsten de lakse houding van de mens onbegrijpelijk. Stel je voor dat je in de hoofdstraat loopt en iemand aan je vraagt of je interesse hebt om in zijn bedrijf te investeren. “Almost no one is foolish enough,” concludeert MacAskill, “to invest in a company that is pitched to them on the street ... Yet, every year, hundreds of thousands of people donate to charities they haven’t heard of simply because a well-spoken stranger asks them to, or even simply shakes a bucket at them.”⁶³

Moeten we mensen die wel de tijd nemen om onderzoek te doen naar de effectiviteit van goede doelen niet aanmoedigen? Organisaties als GiveWell maken het ons bijvoorbeeld een stuk makkelijker om een goed doel te kiezen. Toch kleven er nadelige gevolgen aan deze marktwerking op het altruïsme. Gevolgen die ik in navolging van Sandel als corrumperend zou kwalificeren.

3.1 De corrumperende werking op altruïsme in het algemeen

Sandel introduceert naast het rechtvaardigheidsargument in *Niet alles is te koop* ook het argument op basis van corruptie, oftewel het corrumperend-argument. Met dit argument wijst Sandel op het ondermijnende effect van marktwerking op goederen en activiteiten. De gangbare economische theorie gaat ervan uit dat de aard van goederen en activiteiten niet verandert wanneer men haar commercialiseert. Sandel stelt deze veronderstelde neutraliteit

⁶² MacAskill, *Doing Good Better*, 38.

⁶³ *Ibid.*, 13.

van de markt ter discussie. Volgens hem oefent de vrije markt weldegelijk invloed uit op hetgeen dat zij verhandelt en kan in sommige gevallen deze commercialisering een corrumperend effect hebben.⁶⁴ Het gaat daarbij niet om een illegale handeling, maar om een nadelige waardeverandering. Sandel grijpt hierbij terug op wat Fred Hirsch in *Social Limits to Growth* (1976) het commercialiseringseffect noemt. Deze term beschrijft hoe de introductie van marktprikkels- en mechanismen de instelling van mensen verandert en niet-commerciële waarden verdringt.⁶⁵ Kenmerkend voor het corrumperend-argument is dat het niet verdwijnt door simpelweg eerlijke onderhandelingsituaties te creëren. In tegenstelling tot het rechtvaardigheidsargument is het corrumperend-argument evenzeer van toepassing op een situatie van gelijkheid als op een van ongelijkheid. Dit komt doordat het corrumperend-argument wijst op een verandering in onze waardes. Deze waardes veranderen niet door een verschuiving van gelijkheid naar ongelijkheid of omgekeerd, maar door middel van marktwerking.

In *Niet alles is te koop* noemt Sandel verscheidende voorbeelden die dit illustreren. Een daarvan is het onderzoek van de Britse socioloog Richard Titmuss uit 1970. In dit onderzoek vergeleek Titmuss het systeem van bloedinzameling in het Verenigd Koninkrijk, waar het systeem werkt op basis van onbetaalde, vrijwillige donatie, met het Amerikaanse systeem dat gebruik maakt van deels gedoneerd bloed en deels “commercieel bloed.” Uit Titmuss’ onderzoek bleek dat het Britse systeem zowel economisch als praktisch beter functioneerde. Het Amerikaanse systeem kampte met chronische tekorten, verspilling van bloed, hogere kosten en een grotere kans op besmet bloed.⁶⁶ Daarbovenop gaf Titmuss ook twee ethische argumenten tegen het Amerikaanse systeem. Volgens hem buite het Amerikaanse systeem de armen uit, omdat zij vaker wegens geldnood geneigd zijn bloed te doneren.⁶⁷ Daarnaast bleek uit Titmuss’ onderzoek dat Amerikanen zich minder verplicht voelden om bloed te doneren.⁶⁸

In dit voorbeeld is aan de ene kant Sandels rechtvaardigheidsargument van toepassing. Door het doneren van bloed te commercialiseren, ontstaat er een ongelijke verhouding tussen minderbedeelden die vaak bloed geven en rijken die dit minder doen. Aan de andere kant heeft de commercialisering van bloed een corrumperend effect op bloed doneren als altruïstische activiteit. Hoewel economen ervanuit gaan dat de commercialisering van

⁶⁴ Sandel, *Niet alles is te koop*, 14.

⁶⁵ Ibid., 119.

⁶⁶ Ibid., 121.

⁶⁷ Ibid., 121.

⁶⁸ Ibid., 121.

bloedinzameling geen invloed heeft op het product – zowel gedoneerd of verkocht bloed kan mensen in leven houden – blijkt het de handeling en waarde weldegelijk te beïnvloeden. De neiging tot altruïsme vermindert in het Amerikaanse systeem.⁶⁹

Mijns inziens leidt de marktwerking binnen het effectief altruïsme ook tot dergelijke corrumperende gevolgen. Allereerst corrumpeert het de verhouding van mensen tot goede doelen. In plaats van een positieve relatie op basis van vertrouwen, gaat het effectief altruïsme in het begin uit van een negatieve relatie op basis van wantrouwen. Kijk bijvoorbeeld naar de volgende zinsnede: “Invest in a bad company and you lose money, but give money to a bad charity and you probably won’t hear about its failings.”⁷⁰ Volgens het effectief altruïsme is een goed doel – in tegenstelling tot haar naam – niet intrinsiek *goed*, maar bestaan er ook legio *slechte* goede doelen. In de ogen van effectief altruïsten zijn dit liefdadigheidsinstellingen die niet op hun eigen handelingen reflecteren en onderzoek doen naar de eigen effectiviteit. Een vaak aangehaald voorbeeld is dat van de “PlayPump.” Het idee van de PlayPump is dat kinderen door te spelen met de handmatige draaimolen water uit de grond oppompen, dat vervolgens in een opslagvat terecht komt (zie figuur 2). In eerste instantie lijkt dit een win-winsituatie. De kinderen in Afrikaanse dorpen krijgen een nieuw speeltoestel en bewoners van het dorp hoeven minder fysieke arbeid te leveren om water uit de grond te pompen. Echter, na onderzoek van *The Guardian*⁷¹ en Unicef⁷² – ongeveer tien jaar na het installeren van de eerste PlayPump – bleek het een minder groot succesverhaal. Onder andere spelen de kinderen te weinig met de draaimolen doordat het mechanisme zwaarder is en dus meer fysieke kracht kost, waardoor vrouwen vaak alsnog het fysieke werk moeten leveren, maar nu door middel van een kinderlijke draaimolen in plaats van een waterpomp. De organisatie achter PlayPump had volgens de effectief altruïsten eerst zelf onderzoek moeten doen naar de effectiviteit alvorens honderden dollars aan subsidie aan te vragen en donaties te accepteren. Door voorbeelden van goede doelen wiens effectiviteit in werkelijkheid tegenvalt, staat het effectief altruïsme wantrouwig tegenover goede doelen die geen onderzoek doen naar de eigen effectiviteit. Een goed doel doet onderzoek naar zijn effectiviteit en een goed doel dat dit niet doet is daarmee een slecht goed doel omdat het onze tijd en geld (potentieel) verspild, zo stelt het effectief altruïsme.

⁶⁹ Ibid., 123.

⁷⁰ MacAskill, *Doing Good Better*, 14.

⁷¹ Andrew Chambers, “Africa’s not-so-magic roundabout,” *The Guardian*, 24 november 2009,

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2009/nov/24/africa-charity-water-pumps-roundabouts>

⁷² UNICEF, “An Evaluation of the PlayPump® Water System as an Appropriate Technology for Water, Sanitation and Hygiene Programmes,” oktober 2007, https://www-tc.pbs.org/frontlineworld/stories/southernafrika904/flash/pdf/unicef_pp_report.pdf

Figuur 2
De PlayPump⁷³

Ten tweede heeft het effectief altruïsme een corrumperende werking doordat het door een onderscheid te maken tussen *goede* en *slechte* goede doelen – tussen effectief en ineffectief – goede doelen als illegitiem en waardeloos kenmerkt. De effectief altruïst hangt een narratief aan waarin zijn zaak gerechtvaardigd is en die van een ander een verspilling van kostbare middelen. Als de effectief altruïst dit tot zichzelf zou houden dan was er niet zozeer sprake geweest van een corrumperend effect, maar doordat het effectief altruïsme opzettelijk de publieke ruimte opzoekt verandert dit de zaak. Het effectief altruïsme hoopt door publiekelijk onderzoek te doen naar kosteneffectiviteit en ranglijsten⁷⁴ te publiceren om organisaties ertoe te dwingen te reflecteren op hun eigen effectiviteit en die zo nodig te verbeteren. Hierdoor bestempelt het effectief altruïsme duizenden organisaties als ineffectief en waardeloos. Terwijl – zoals het zelf ook toegeeft – op dit moment de kosteneffectiviteit van veel organisaties wetenschappelijk nog niet onderzocht kan worden.

Daarnaast, en dat brengt ons bij het derde corrumperende effect, zorgt de drang naar effectiviteit en *meetbaar* het meest goede doen ervoor dat het effectief altruïsme geen intrinsieke waarde hecht aan bepaalde waardes. Iason Gabriel geeft daarbij het voorbeeld van de aanleg van een irrigatiesysteem. Dit kan men enerzijds laten doen door een bedrijf, anderzijds kan een bedrijf samen met de dorpeelingen het systeem aanleggen. De eerste optie is

⁷³ “6 Lessons ICT4D Practitioners Can Learn From PlayPumps Failure,” Wayan Vota, 19 juli 2010, <https://www.ictworks.org/6-lessons-ict-practitioners-can-learn-playpumps-failure/>

⁷⁴ Bijvoorbeeld: “What Are the Best Charities to Donate to in 2023?” Michael Townsend en Sjr Hoeijmakers, Giving What We Can, 1 januari 2023, <https://www.givingwhatwecan.org/best-charities-to-donate-to-2023> en “List of Our Best Charities,” The Life You Can Save, geraadpleegd op 23 mei 2023, <https://www.thelifeyoucansave.org/best-charities/>

het meest kosteneffectief, maar door deze te kiezen ziet de effectief altruïst andere (niet meetbare) waarden van de tweede optie over het hoofd. Men kan bijvoorbeeld inzien hoe bij de tweede optie de autonomie en het zelfrespect van de gemeenschap groeit. Ook leert zij zo nieuwe vaardigheden en is de verwachting dat de gemeenschap het irrigatiesysteem beter zal onderhouden doordat zij het met eigen hand heeft vervaardigd.⁷⁵

Door de toepassing van Sandels corrumperend-argument heb ik laten zien dat de marktwerking binnen het effectief altruïsme niet waarde neutraal is, maar haar narratief en onderzoek naar kosteneffectiviteit van invloed zijn op de relatie van de mens tot altruïsme in het algemeen, de waardeloosheid die het effectief altruïsme aan ineffectieve goede doelen toebedeeld en de onmeetbare waarden die het effectief altruïsme over het hoofd ziet.

Het effectief altruïsme vergelijkt ons consumptiegedrag graag met altruïstische activiteiten. Het investeren in bedrijven en het kopen van producten is volgens hen een soortgelijke activiteit als het doneren aan goede doelen. Het verlangt dat we een prijs plakken op ons altruïsme en we vervolgens de prijs van het ene goede doel vergelijken met het andere goede doel om zo de beste “deal” te pakken. Je zou je kunnen afvragen of deze vergelijking wel opgaat. Het kopen van producten en het doen van investeringen is toch vooral iets dat je hoofdzakelijk uit eigenbelang doet om bijvoorbeeld je eigen behoeftes te bevredigen, of om een bepaalde winst uit een investering te halen. Daarentegen gaat altruïsme⁷⁶ uit van een bereidheid om iets voor de ander te doen zonder dat jij daar baat bij hebt.

3.2 Onpersoonlijkheid

Naast de vraag of de vergelijking tussen consumeren en doneren opgaat, is het ook de vraag of we een dergelijke vergelijking moeten willen maken. Is altruïsme niet iets wezenlijk anders dan consumeren? Moet men streven naar optimalisatie en effectiviteit in haar altruïsme? Of moeten we aan marktwerking bepaalde grenzen stellen?

Critici vragen zich namelijk ook af in hoeverre het in ons ethisch vermogen ligt om het ideaal van de effectief altruïst na te streven. Een veel gehoorde kritiek op het effectief altruïsme is dat het te veeleisend en onpersoonlijk is. De mens prioriteert meestal zijn eigen welzijn of dat van hen die dicht bij hem staan boven dat van anderen. Effectief altruïsten verlangen dat de mens deze persoonlijke banden of emoties achterwegen laat om ethisch zo objectief mogelijk te oordelen. “What is required [of Effective Altruism] is impersonal, ruthless decision-making, heart firmly reined in by the head” schrijft feministische filosoof

⁷⁵ Gabriel, "Effective Altruism and Its Critics," 11-12.

⁷⁶ Als men aanneemt dat altruïsme bestaat.

Amia Srinivasan.⁷⁷ En ook Emeritus Professor John Gray ziet een verlies van levenskwaliteit in de effectief altruïstische filosofie: “for many of us a world in which our own projects and attachments were accorded value only insofar as they enabled us to maximize the general good ... would be hardly worth living in.”⁷⁸

In Gray’s citaat klinkt een echo van Bernard Williams bekende kritiek op het utilitarisme (en Kantianisme). Williams was kritisch op deze morele theorieën omdat het ethisch leven van de mens volgens hem te wanordelijk is om in een systematische morele theorie te vatten. Het utilitarisme is een gevolgenethiek, wat betekent dat het bij de beoordeling van een ethische handeling de nadruk legt op het resultaat van die handeling. Het utilitarisme is daarmee volgens Williams incompatibel met het menselijk agentschap. Het maakt de mens tot een lege drager van een universele utilitaristische blik. Het verschil tussen *wie* de handeling uitvoert - het verschil tussen jouw en mijn agentschap - doet er niet toe. Zodra de mens het standpunt inneemt dat niets anders beoogt dan de algehele maximalisering van het goede, maakt dat de mens tot knopen in een causaal netwerk, en is het hele idee van agentschap niet mogelijk. Dat verlies van agentschap doet afbreuk aan onze menselijkheid en van alles wat ons menselijk leven waardevol maakt.⁷⁹

Het effectief altruïsme verweert deze kritiek op diens onpersoonlijkheid aan de ene kant door te stellen dat zijn levensfilosofie niet inherent utilitaristisch is, omdat het geen morele *verplichting* aan het subject stelt. Daardoor behoudt de effectief altruïst zijn agentschap. Neem bijvoorbeeld de effectief altruïst Julia Wise, die op haar blog *Otherwise* schrijft over haar levensstijl en de kwesties die daarbij komen kijken. Iedere dollar die Julia uitgeeft, voelt voor haar als een dollar die uit de handen genomen wordt van iemand die het harder nodig heeft dan zij. Dit maakte boodschappen doen voor Julia erg lastig, omdat producten als roomijs en chocolade in principe niet noodzakelijk voor haar zijn. Ook vond ze het krijgen van kinderen een immorele keuze, omdat dit tijd en geld kost. Julia schrijft dat deze keuzes haar op termijn ongelukkig maakte en ze daarom besloot toch kinderen te krijgen⁸⁰ en zo nu en dan “fouten” te maken in de supermarkt. Iedereen heeft volgens Julia bepaalde grenzen en bovendien verwacht ze dat de tevredenheid met haar leven haar van

⁷⁷ Amia Srinivasan, "Stop the Robot Apocalypse," *London Review of Books*, vol.37, no.18 (2015), geraadpleegd op 25 april 2023, <https://www.lrb.co.uk/the-paper/v37/n18/amia-srinivasan/stop-the-robot-apocalypse>.

⁷⁸ John Gray, "How & How Not to Be Good," *The New York Review* (2015), <https://www.nybooks.com/articles/2015/05/21/how-and-how-not-to-be-good/>.

⁷⁹ Sophie-Grace Chappell en Nicolas Smyth, "Bernard Williams," in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.), laatst aangepast 28-01-2023, <https://plato.stanford.edu/archives/sum2023/entries/williams-bernard/>.

⁸⁰ Julia Wise, "How did we decide to have a kid?" *Otherwise*. 27 januari 2023. <https://juliawise.net/how-did-we-decide-to-have-a-kid/>

groter nut voor de wereld maakt dan wanneer ze een “broken-down altruïst” was.⁸¹ Niettemin kan men zich afvragen hoe sterk dit argument van het effectief altruïsme is, gezien het feit dat op het gebied van consequentialisme, onpartijdigheid en hedonisme (bij het effectief altruïsme verpakt als “welfarism”) de filosofie wel met het utilitarisme overeenkomt.

Aan de andere kant verdedigt Peter Singer de kritiek op de onpersoonlijkheid door te stellen dat effectief altruïsten wellicht bepaalde capaciteiten bezitten die andere mensen niet hebben: “Effective altruists seem to have achieved what Williams thought cannot be done. They are able to detach themselves from more personal considerations that otherwise dominate the way in which we live.”⁸² Het valt Singer op dat effectief altruïsten een taal gebruiken die meer wijst op een rationeel inzicht dan op een emotionele impuls.⁸³ Ook zijn effectief altruïsten vaak gefascineerd door nummers⁸⁴ en hebben veel van de meest vooraanstaande effectief altruïsten een achtergrond in domeinen die abstract redeneren vereisen.⁸⁵ Singer haalt verschillende onderzoeken, waaronder die van Joshua Greene,⁸⁶ aan om te beargumenteren dat mensen met hun rationeel vermogen hun emoties kunnen opheffen. Hij wil daarmee de effectief altruïst niet afschilderen als een “coldly rational calculating machine.”⁸⁷ Wat veel critici waaronder Tom Grosfeld wel doen. Zo schrijft Grosfeld in zijn artikel in *Vrij Nederland* dat deze “robotische manier van leven” door “met een rekenmachine in de hand onze liefdadigheid” vorm te geven “ons veranderd in koele boekhouders.”⁸⁸ Daarentegen hebben effectief altruïsten juist passie voor wat ze doen en spreken ze er enthousiast over. Singer wil eerder hiermee bewijs aandragen voor de hypothese dat het waarschijnlijk is dat mensen die een hoog abstract redeneringsvermogen hebben zich aangetrokken voelen tot de filosofie van het effectief altruïsme. De toegenomen interesse in het effectief altruïsme kan men dan ook volgens Singer verklaren door ons toegenomen abstract redeneringsvermogen.⁸⁹ Enerzijds is dit gegroeid door technologische veranderingen

⁸¹ Julia Wise, “Donations and budgeting, 15 years in.” *Otherwise*. 17 februari 2022.

<https://juliawise.net/donations-15-years-in/>

⁸² Singer, *The Most Good You Can Do*, 85.

⁸³ *Ibid.*, 87.

⁸⁴ *Ibid.*, 88.

⁸⁵ *Ibid.*, 89.

⁸⁶ Volgens Greene gebruiken we twee verschillende mentale processen bij een moreel oordeel. Het ene proces reageert intuïtief en snel op situaties – vergelijkbaar met een standaardmodus van een camera. In normale situaties werkt dit gemakkelijk, maar sommige situaties vereisen dat we overschakelen naar de manuele cameramodus oftewel onze instinctieve reactie aan de kant schuiven en rationeel over de situatie nadenken.

⁸⁷ Singer, *The Most Good You Can Do*, 92.

⁸⁸ Grosfeld, "Effectief altruïsme is liefdadigheid met een rekenmachine," in *Vrij Nederland*, (2011), geraadpleegd op 25 april 2023, <https://www.vn.nl/effectief-altruïsme-liefdadigheid-rekenmachine/>.

⁸⁹ Singer, *The Most Good You Can Do*, 94.

waardoor er nu meer mensen in het domein van data-analyse werken, anderzijds is het gemiddelde IQ omhooggegaan.⁹⁰

Hoewel ik de causale relatie die Singer trekt tussen de opkomst van het effectief altruïsme en de groei van ons abstract redeneringsvermogen in twijfel trek, sluit ik me niet aan bij het bezwaar van critici dat het niet in ons moreel vermogen ligt effectief altruïstisch te denken, volgens hen is het effectief altruïsme te veeleisend. Ik volg eerder het oordeel van Jeff McMahan. Hij stelt dat morele opvattingen van effectief altruïsten niet kunnen worden verworpen op grond van het feit dat zij veeleisender zijn dan de mens nu en in het verleden over moraliteit heeft gedacht.

It is salutary to recall that the early efforts of those we now recognize as having been in the vanguard of moral progress – abolitionists, campaigners for women’s rights and female suffrage, vegetarians and opponents of vivisection – have always been fiercely resisted and ridiculed by those to whom it was inconceivable that the common sense view at the time might be mistaken.⁹¹

Wat ik daarentegen een juist kritiekpunt op de onpersoonlijkheid van het effectief altruïsme vindt, is zoals Sandel het verwoordt: “Effective altruism flattens what it means to promote the good.”⁹² Deze citaat is een echo van wat ik eerder schreef over de corrumperende werking van het effectief altruïsme op waardes verbonden aan altruïsme in het algemeen. In het voorgaande deel kwamen alleen voorbeelden voorbij van het niet “meetellen” en dus het verlies van waardes die betrekking hebben op de ontvanger van de altruïstische daad, zoals de vaardigheid die men leert bij het bouwen van een irrigatiesysteem en het gevoel van zelfrespect en trots dat daarbij komt kijken. Evenwel is er ook aan de kant van diegene die de altruïstische daad verricht, in Sandels en mijn ogen, bij het effectief altruïsme sprake van een waardeverlies. Toen ik Sandel vroeg wat zijn gedachtes waren over het effectief altruïsme, gaf hij in zijn antwoord het voorbeeld van een persoon die dokter wil worden in een ontwikkelingsland. De meeste mensen zouden dit als een moreel goede keuze zien. Het effectief altruïsme echter niet. Wanneer die persoon ook de capaciteit zou hebben om een baan aan te nemen met een hoog salaris, is dat moreel de juiste keuze. Het aantal mensen die

⁹⁰ Ibid., 95.

⁹¹ Jeff McMahan, “Philosophical Critiques of Effective Altruism,” *The Philosophers’ Magazine* 73 (2016): 92-99, https://www.pdcnet.org/tpm/content/tpm_2016_0073_0092_0099

⁹² Antwoord op mijn vraag in de lezing: Michael Sandel, “Who Merits to Govern Us?” Radboud Reflects, Nijmegen 9 mei 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=-0UhSo5ZNX8&t=4868s>

diegene kan helpen neemt namelijk aanzienlijk toe wanneer diegene niet zelf dokter is, maar in diens plaats met het hoge salaris een bepaald aantal doktoren kan betalen om mensen te helpen. Sandel vervolgt:

This seems to me, this advice, seems utterly consistent with the utilitarian logic, but morally perverse and misdirected, because it neglects the role of character in ethics, the role of virtue and the way in which the example we set by the way we live our lives and by the work we actually do. Not just hiring other people to do that good work. It not only reflects our character but also sets an example that makes a difference to the world that can't be captured by the utilitarian calculus. That's why I'm not a fan of effective altruism.⁹³

Aansluitend hierop is het noemenswaardig dat maar liefst drie effectief altruïsten (miljardair Ben Delo, miljardair Sam Bankman-Fried en Caroline Elison) zijn aangeklaagd wegens fraude. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat alle effectief altruïsten fraudeurs zijn. Niettemin zijn mijns inziens deze effectief altruïstische fraudeurs een goed voorbeeld voor het gebrek aan de bouw van een deugdzame karakter in het effectief altruïsme. Door deze drie “rotte appels” heeft het effectief altruïsme bovendien een flinke imagodeuk opgelopen.

In dit deel stelde ik de vraag in hoeverre het in ons ethisch vermogen ligt om effectief altruïst te zijn. Veel critici vinden dat het effectief altruïsme, net als het utilitarisme, te weinig ruimte biedt aan het persoonlijke. Singer geeft daarop als antwoord dat het effectief altruïsme vooral is weggelegd voor mensen met een hoog abstract redeneringsvermogen. Het is dus voor de een meer weggelegd om als effectief altruïst te denken. Niettemin zal dit redeneringsvermogen naar verwachting onder de bevolking nog toenemen. Een andere reactie vanuit het effectief altruïsme is dat het juist wel in tegenstelling tot het utilitarisme ruimte geeft aan het persoonlijke, doordat het geen morele verplichting aan het subject stelt. Het effectief altruïsme ziet geluk van instrumenteel belang. De effectief altruïst streeft geluk niet na om gelukkig te worden, maar ziet geluk als middel om een betere effectief altruïst te zijn. Geluk dient in die zin een hoger doel. In de praktijk hebben effectief altruïsten daarom wel kinderen en bestaan er ook de zogenaamde “warm fuzzies” of het “emobudget.” Daaronder

⁹³ Ibid.

vallen goede doelen waar effectief altruïsten persoonlijk voor hebben gekozen om toch – tegen hun effectiviteitsideaal in - geld aan te geven.⁹⁴

Kortom, in dit hoofdstuk kwam ter sprake hoe de economische houding van het effectief altruïsme een corrumperende werking uitoefent. Dit heeft onder andere betrekking op hoe het effectief altruïsme andere niet-effectieve vormen van altruïsme beoordeeld. Zo zijn goede doelen die geen reflectief onderzoek doen naar de eigen effectiviteit *slecht*, omdat zij potentieel onze kostbare tijd en geld aan het verspillen zijn. Daarnaast is de kritiek op de onpersoonlijkheid en veeleisendheid van het effectief altruïsme besproken. Mijns inziens is de kritiek op de veeleisendheid van het effectief altruïsme niet geheel steekhoudend. Niettemin beargumenteerde ik door middel van Sandel dat het effectief altruïsme de ontwikkeling van een deugdzame karakter corrumpeert. Het belang om *jezelf* in te zetten voor een ander en daarmee een voorbeeld te zijn voor anderen, wordt bij het effectief altruïsme te niet gedaan ten behoeve van een kantoorbaan waarmee meer doneergeld verdiend kan worden. Ondanks het feit dat dit wellicht effectiever kan zijn, doet het afbreuk aan de ontwikkeling van een generatie deugdzame mensen die zich *zelf* onbaatzuchtig wil inzetten om het goede te doen. Uiteindelijk zijn er namelijk nog altijd mensen nodig bij de goede doelen die het werk verrichten. In het volgende en laatste hoofdstuk voor mijn conclusie wil ik ingaan op het verwijt aan het effectief altruïsme systeemverandering te verwaarlozen.

⁹⁴ Maarten van Gestel, “Welkom in de wereld van mensen die 10 procent (of meer) van hun inkomen weggeven om levens te redden,” *Trouw Tijdgeest* (25 maart 2023): 12-21.

Hoofdstuk 4. Effectief altruïsme en systeemverandering

In dit laatste hoofdstuk wil ik mij richten op het bezwaar dat het effectief altruïsme systeemverandering verwaarloost. Veel mensen geloven dat kapitalisme, inkomensongelijkheid, over-consumeren en/of overbevolking aanzienlijk bijdragen aan de hoeveelheid leed in de wereld, en dat pogingen om de wereld te verbeteren die deze onderliggende oorzaken niet aanpakken doelloos zijn. Effectief altruïsme is als het ware, zo stellen critici, aan het dweilen met de kraan open.

“Many of the changes,” zo schrijft Gabriel, “that would do the most good for people living in extreme poverty are institutional or systemic in nature.”⁹⁵ Het is dan ook niet zo dat het effectief altruïsme blind is voor het nut van systeemverandering. Zowel Singer als MacAskill besteden er uitgebreid aandacht aan in hun boek, maar daarbij laten ze zien dat de effectiviteit daarvoor lastig te berekenen is. Hoe bereken je het effect van een lobbycampagne bijvoorbeeld en heeft alleen die campagne die verandering veroorzaakt of droeg het er slechts aan bij? Bovendien kost een systeemverandering ontzettend veel tijd, mede daardoor en door de lastig te berekenen effectiviteit zijn er volgens Singer en MacAskill snellere en kosteneffectievere opties die de effectief altruïst moet overwegen. Daarnaast stelt MacAskill als we uit het huidige systeem willen stappen, we eerst bewijs nodig hebben voor een nieuw en beter systeem. Zolang we niet goed weten wat wél werkt, kunnen we beter roeien met de riemen die we hebben en optimaal gebruik maken van het huidige systeem.⁹⁶

Mathew Snow noemt deze handelswijze van het effectief altruïsme, dat zijn leden aanspoort gebruik te maken van het kapitalisme om zoveel mogelijk geld te verdienen om dit vervolgens aan de “verliezers van het huidige systeem” te geven, ironisch.⁹⁷ Andere critici bekijken het verontrustender. Het effectief altruïsme is volgens hen in wezen een apolitieke poging om fundamenteel politieke problemen aan te pakken. Gabriel stelt dat de strategische aanpak van het effectief altruïsme het democratische proces ondermijnt, vooral als het om altruïstische praktijken in ontwikkelingslanden gaat. De politiek is gebonden aan de publieke rechtvaardiging van hun beleid en de praktijken van goede doelen niet. Hierdoor vermindert volgens Gabriel de controle van de bevolking en verzwakken bestaande politieke instellingen.⁹⁸

⁹⁵ Gabriel, "Effective Altruism and Its Critics," 15.

⁹⁶ MacAskill, *Doing Good Better*, 121.

⁹⁷ “Against Charity,” Mathew Snow, 25 augustus 2015, <https://jacobin.com/2015/08/peter-singer-charity-effective-altruism/>

⁹⁸ Gabriel, “Effective Altruism and Its Critics,” 12.

Ook Rupert Read en Sam Earle kijken kritisch naar de apolitieke handelswijze van het effectief altruïsme en kaarten de radiostilte rondom het vluchtelingenprobleem aan. Zijn de Syrische vluchtelingen niet arm genoeg om hulp van de effectief altruïsten te krijgen, vragen Read en Earle zich af? Of is het gewoonweg te duur om hen te helpen, aangezien ze in een westers land worden opgevangen? In ieder geval kan en moet men vragen rondom het vluchtelingenprobleem niet effectief altruïstisch oplossen, zeggen zij, maar:

They are - or, better, depend upon - philosophical and political questions. They demand the careful development of (and willingness to act on) a worldview that takes into the account the heart and not just the head. A wholistic, inter-personal and (if possible) wise way of both interpreting and changing the world. Such a worldview is lacking from the means-ends policy-wonkery of the EA movement.⁹⁹

Het vluchtelingenprobleem kan het effectief altruïsme later altijd nog opnemen in zijn goede doelen pakket – mits er een kosteneffectieve methode voor is ontwikkeld. Echter, dit is volgens Gabriel nog een zeer belangrijk probleem: het effectief altruïsme verandert vaak zijn prioriteiten en heeft bovendien een hele hoop prioriteiten.¹⁰⁰ De meest invloedrijke burgerbewegingen uit de geschiedenis hadden allen een duidelijk doel: de afschaffing van slavernij, afschaffing van kinderarbeid en het stemrecht voor vrouwen bijvoorbeeld. De hoeveelheid prioriteiten en het alsmat wisselen van die prioriteiten zorgt er volgens Gabriel voor dat het effectief altruïsme minder effectief is. Wanneer een sociale beweging een duidelijk doel voor ogen heeft, kan zij haar kennis van het onderwerp vergroten en haar boodschap steeds meer verfijnen. Het effectief altruïsme richt zich tot een scala aan wereldproblemen en wijzigt in prioriteit daarvan vaak zijn koers. Daardoor verschilt het per effectief altruïst ook waar die zich voor inzet. Het lijkt mij een terechte vraag van Gabriel hoe effectief dit is.

Tot slot draait het effectief altruïsme, mijns inziens, het narratief om. De beweging is niet kritisch op het systeem, maar op de “winnaars” van dat systeem. Het persoonlijke bestedingspatroon van hen die tot de rijkste 1% van de wereld hoort is doelwit van hun campagne. De rijken zijn ofwel egoïstisch en houden van hun luxelevens. Ofwel de rijken zijn onwetend en hebben geen idee van hoeveel goeds ze met hun vermogen kunnen doen. In

⁹⁹ “Why ‘Effective Altruism’ is ineffective: in the case of refugees,” Sam Earle en Rupert Read, 5 april 2016, <https://theecologist.org/2016/apr/05/why-effective-altruism-ineffective-case-refugees>.

¹⁰⁰ Gabriel, “Effective Altruism and Its Critics,” 17.

tegenstelling tot hoe het effectief altruïsme zichzelf neerzet in het nemen van besluiten – rationeel en wetenschappelijk – speelt de beweging in boeken, artikelen, redevoeringen en podcasts in op het hart en het geweten van de rijkste 1%. Hun bevoorrechte positie wordt keer op keer aangehaald. De rijkste 1% van de wereld heeft de macht om mensen, dieren en de planeet te redden. Hiermee plaatst het effectief altruïsme niet alleen de andere 99% van de wereld in een hulpbehoevende positie, maar overdrijft het de macht van de rijken: “The potential philanthropist only has the power to pay others to save the potential victim,”¹⁰¹ en steekt niet zelf de handen uit de mouwen.

¹⁰¹ “Against Charity,” Mathew Snow.

Conclusie

Waar mijn thesis met baby Afraa begon, wil ik deze ook met haar eindigen. Naar omstandigheden maakt Afraa – ze werd trouwens vernoemd naar haar overleden moeder – het goed. Aangezien naast haar moeder ook haar vader en vier broers en zussen zijn omgekomen tijdens de aardbeving, groeit ze nu op bij haar oom en tante die Afraa hebben geadopteerd.¹⁰² In de inleiding maakte ik een brug van Afraa naar het effectief altruïsme, dat een filosofie en praktische beweging is die zich inzet om het *meeste* goed te doen. In hoofdstuk 1 is onder andere de precieze definitie besproken en zijn de vijf hoofdvragen aan bod gekomen. Hiermee heb ik de basis gelegd voor het vervolg van mijn thesis dat aan de hand van drie aandachtspunten het effectief altruïsme filosofisch en cultuurkritisch onderzocht.

In het tweede hoofdstuk stond het thema onpartijdigheid centraal. Onpartijdigheid is een van de vier waarden van het effectief altruïsme. De effectief altruïst laat zich evenmin leiden door het lijden dat meer aandacht krijgt in het nieuws – zoals noodhulp na de aardbeving in Turkije en Syrië – als het lijden waar hij of zij een persoonlijke band mee heeft, bijvoorbeeld het overlijden van diens moeder aan borstkanker. Ieders lijden, van mensen die in het eigen land of in een ander land wonen, van dieren en van toekomstige generaties, is even belangrijk en gelijk aan elkaar. Ik heb laten zien dat onpartijdigheid binnen het effectief altruïsme instrumenteel van waarde is. Onpartijdigheid heeft geen intrinsieke waarde en is daarmee niet het doel op zich, maar het is een middel dat effectief altruïsten in hun ethische oordeel gebruiken om een hoger doel te bereiken: het *meeste* goed doen.

Ik heb gekeken naar wat deze opvatting van onpartijdigheid voor effect heeft aan de kant van de ontvangers en de gevers van hulp. Aan de kant van de ontvangende partij wees ik op de asymmetrie binnen het effectief altruïsme tussen het geven van hulp in rijke en arme landen. Wetende dat onpartijdigheid een van de hoofdwaarden van het effectief altruïsme is, valt het op dat veruit de meeste hulp uitgaat naar armere landen. Enerzijds valt dit dus te verklaren doordat in deze filosofie onpartijdigheid van instrumenteel belang is, anderzijds maakte ik voor opheldering gebruik van Sandels rechtvaardigheidsargument. Met dit argument wijst Sandel op de onrechtvaardigheid die er door de toepassing van marktwerking op steeds meer domeinen ontstaat. Geld wordt daardoor steeds belangrijker. In de meeste gevallen krijg je het dan moeilijker als je er minder van hebt, maar in het geval van het

¹⁰² “Zo gaat het nu met de ‘wonderbaby’ die aardbeving door navelstreng wist te overleven,” RTL Nieuws, 17 maart 2023, <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5372322/wonderbaby-afraa-aya-syrie-neef-en-tante-hoe-gaat-het-nu-met-haar>.

effectief altruïsme keert deze verhouding zich om. Het verlenen van hulp in arme landen krijgt voorrang, omdat het daar goedkoper is en dus kosteneffectiever.

In het tweede deel van het tweede hoofdstuk richtte ik mij op de gevers van de effectieve hulp en stelde ik een aantal haken en ogen aan de onpartijdigheid van de effectief altruïst. Ten eerste betreft dit de homogeniteit van de leden van de beweging die voornamelijk wit en vermogend zijn, waardoor er wellicht minder perspectieven aan bod komen. Ten tweede kunnen effectief altruïsten bepaalde vooringenomenheden hebben net als ieder ander mens. Zij moeten vooral waakzaam zijn voor de “observer bias,” dat de neiging inhoudt om je slechts te concentreren op hetgeen dat gemakkelijk verifieerbaar is. Maar ook de “quantification bias,” waarbij niet of moeilijk meetbare waardes zoals zelfvoldoening over het hoofd worden gezien.

In het daaropvolgende hoofdstuk richtte ik mij op de economische houding van de effectief altruïst en hoe deze drang naar kosteneffectiviteit in mijn ogen corrumperend werkt. In dit hoofdstuk maakte ik gebruik van een ander argument van Sandel: het corrumperend argument. Sandel stelt dat de introductie van marktwerking in een domein een ondermijnend effect heeft op de goederen en activiteiten van dat domein. Marktwerking is – in tegenstelling tot wat economen stellen – niet waardenneutraal. Van een waardeverandering is mijns inziens ook sprake in het effectief altruïsme dat marktwerking toepast op altruïsme. Aan de ene kant corrumpeert het de relatie die wij hebben tot goede doelen. Van een relatie van vertrouwen slaat deze om in een relatie van wantrouwen. Het vertrouwen moet het goede doel door middel van de eigen effectiviteit verdienen, maar kan het goede doel dus ook weer snel verliezen. Aan de andere kant corrumpeert het effectief altruïsme altruïsme in het algemeen doordat het een duidelijk onderscheid maakt tussen effectieve en ineffectieve goede doelen waarbij die laatste groep al snel het predicaat waardeloos en zelfs slecht krijgt toebedeeld. Door marktwerking toe te passen op het altruïsme ontstaat er daardoor een winnaars-verliezersrelatie tussen goede doelen.

Bovendien heeft het effectief altruïsme in mijn ogen een ondermijnend effect op bepaalde waardes die komen kijken bij altruïsme. In het geval van de ontvanger gaat het om waardes die lastig of niet meetbaar zijn en daardoor niet meetellen voor de effectiviteitswaarde van een bepaald project. De effectiviteit van projecten wordt veelal bepaald en gemeten aan de hand van de vooruitgang in koopkracht of fysieke gezondheid. Aan emoties en gevoelens wordt weinig aandacht besteedt. Neem bijvoorbeeld het project waarbij dorpelingen zelf een irrigatiesysteem aanleggen en dit onder andere een gevoel van trots oplevert. Daarnaast is er sprake van een waardeverlies aan de kant van de altruïstische

gever. Zo zijn critici van mening dat het effectief altruïsme onpersoonlijk en te veeleisend is. Het verlangt van de mens om in zijn ethisch leven emoties uit te schakelen en persoonlijke overwegingen achterwege te laten. Veel critici stellen dat dit een onleefbaar en sterker nog onmenselijk ideaal is. Naar mijn mening is dit argument tegen de veeleisendheid van deze filosofie niet steekhoudend, maar sluit ik me eerder aan bij Sandel. Hij stelt dat het effectief altruïsme de ontwikkeling en groei van een deugzaam karakter corrumpeert. Hoewel het effectief altruïsme mensen traint om bepaalde keuzes te maken en daarmee het *meeste* goed te doen en zij daardoor een bepaalde “mindset” leren, betekent dit voor het gros van de mensen dat zij een goedbetaalde baan moeten zoeken om zoveel mogelijk geld te doneren. Dit gaat voorbij aan wat het voor jou betekent om *zelf* goed te doen en hoe jij daarmee ook een voorbeeldfunctie voor anderen kan zijn.

In hoofdstuk vier kwam het laatste aandachtspunt aan het licht: systeemverandering. Het effectief altruïsme besteedt hier weinig aandacht aan. Dit komt doordat de effectiviteit ervan moeilijk te berekenen is. Bovendien ligt er geen nieuw kant-en-klaar, werkend systeem op de plank dat men gemakkelijk kan implementeren. Het effectief altruïsme blijft daardoor niet alleen dweilen met de kraan open, maar zijn apolitieke handelswijze ondermijnt volgens critici zoals Gabriel democratische processen in ontwikkelingslanden. Handelingen van goede doelen hebben namelijk geen goedkeuring van de politiek (en dus het volk) nodig. Ook is het de vraag hoe effectief het effectief altruïsme is, als het constant zijn prioriteiten aanpast.

Nu ik in een vogelvlucht mijn thesis heb besproken, is er nog ruimte over voor mijn filosofisch en cultuurkritisch oordeel. Toegegeven heb ik dit voor het grootste deel al in de tekst verwerkt en ook in het voorgaande stuk herhaald, maar er zijn een aantal punten waar ik graag nog op inga. De eerste van mijn drie kritiekpunten is de objectieve houding die effectief altruïsten nastreven of zeggen te hebben. Effectief altruïsten zijn ervan overtuigd dat alle morele problemen met de wetenschap zijn op te lossen en als ze dat nu nog niet zijn dan is dat in de toekomst wel mogelijk. Zo’n absolute objectiviteit om alle wereldproblemen met de wetenschap op te lossen, is mijns inziens onmogelijk. Ten eerste is de wereld inherent te ingewikkeld en te chaotisch om in de wetenschap te vatten. Om schema’s en categorieën te maken, moet de wetenschap zaken abstraheren. Niet iedere probleem is hetzelfde en valt niet altijd zo makkelijk in de wetenschap te plaatsen, omdat er simpelweg bepaalde details zijn die iedere situatie anders maken. Men kan berekeningen maken met globale en gemiddelde cijfers en kansrekening gebruiken voor toekomstige problemen, maar er zullen altijd onmeetbare zaken aan problemen kleven. Het onmeetbare van de problemen laat het effectief altruïsme vallen, terwijl ik van mening ben dat deze zaken juist een belangrijk onderdeel ervan vormen.

Door het probleem te bediscussiëren en vanuit verschillende perspectieven te bekijken zullen er verschillende oplossingen aan het licht komen en kan men daaruit proberen de meest passende te kiezen.

Ten tweede ben ik van mening, in tegenstelling tot de effectief altruïsten, de wetenschap niet almachtig. Er bestaat voor de effectief altruïst altijd maar één waarheid en toegegeven kan deze waarheid door middel van de scout mindset bevraagd worden en kan de effectief altruïst zijn geloof bijstellen, dan nog blijft het maar één waarheid. Zoals ik net schreef, ben ik eerder van mening dat de wereld chaotisch is en problemen meerdere ware oplossingen hebben en de wetenschap niet altijd de ware oplossing heeft. Wetenschapsfilosofisch bekeken is het natuurlijk ook nog de vraag wat het effectief altruïsme ziet als “de wetenschap.” Het zal namelijk zeker geen “anything goes!” van Paul Feyerabend zijn.¹⁰³

Het tweede – mijns inziens problematische - punt dat ik wil aankaarten is dat het effectief altruïsme ethisch consumeren niet aanmoedigt. Dit heb ik eerder niet in mijn thesis besproken, maar het effectief altruïsme is over het algemeen geen grote voorstander van ethisch consumeren. Behalve in het geval van dieetaanpassing naar een veganistisch dieet, omdat dit helpt tegen klimaatverandering en dierenleed. Maar het kopen van duurzame kleding en biologische of fairtrade producten raadt het effectief altruïsme af. Volgens hen helpen we mensen in arme landen juist als we daar kleding kopen, omdat deze banen relatief een hoog salaris hebben. Wanneer we de slechte kledingfabrieken boycotten en alleen duurzame kleding kopen, verliezen volgens hen veel mensen hun inkomen. Ik vind het vreemd dat het effectief altruïsme in dit geval geen rekening houdt met de gezondheidsklachten die mensen in deze fabrieken hebben of erger nog het overlijden bij bedrijfsongevallen. Of wellicht houdt het effectief altruïsme hier wel rekening mee, maar is dit leed minder erg dan het leed dat anders zou ontstaan als mensen hun baan verliezen. Daarnaast doet het effectief altruïsme zelf aan “signaal afgeven” – door alleen aan effectief bewezen goede doelen geld te doneren hoopt het dat andere goede doelen ook hun effectiviteit gaan onderzoeken – maar in het geval van ethisch consumeren gelooft het effectief altruïsme blijkbaar niet in het nut hiervan. Wanneer grote bedrijven als H&M, Zara en Primark niks

¹⁰³ Feyerabend was van mening dat wetenschap een manier is om kennis te vergaren over de wereld en greep te krijgen op de werkelijkheid. De wetenschap is daarvan niet *de* manier maar *een van de*. De wetenschap is niet superieur aan andere tradities. Het grote respect dat we hebben voor de wetenschap is volgens hem een gevaarlijk dogma.

meer zouden afnemen bij slechte kledingfabrieken, geeft dit naar mijn mening zeker een signaal af aan die bedrijven en zullen zij iets aan de arbeidsomstandigheden moeten doen.

Ook van het kopen van lokale of biologische producten is het effectief altruïsme geen fan. Dit komt doordat het produceren van bijvoorbeeld tomaten in Nederland veel energie kost en dit slechter voor het milieu is dan dat de tomaten in Spanje in de zon groeien en hierheen worden getransporteerd. Ook is het fairtrade certificaat volgens hen niet te vertrouwen, doordat de meerprijs die je hiervoor betaald veelal niet bij de boer terecht komt maar bij de overkoepelende organisatie. Het geldt dat je bespaart door geen fairtrade producten of duurzame kleding te kopen, kan je vervolgens gebruiken om effectief te doneren.

Het afraden van ethisch consumeren vind ik zeer problematisch. Ook al is het in de ogen van de effectief altruïsten minder effectief, is het nog steeds effectief, denk bijvoorbeeld aan schadelijke chemicaliën die niet op planten worden gespoten bij biologische producten. Bovendien doet het effectief altruïsme hiermee geen recht aan de relatie van de consument tot het product. Zo is het in mijn ogen belangrijk dat de consument weet waar het product vandaan komt en de maker of verbouwer er een eerlijk loon voor heeft gekregen. Natuurlijk is dit niet in alle gevallen makkelijk te achterhalen, maar het wantrouwen van certificaten zoals fairtrade lijkt mij niet terecht. Ik zie het als een goede ontwikkeling dat steeds meer mensen ethisch consumeren en niet als een ineffectief en amoreel zoals het effectief altruïsme.

Mijn laatste punt van kritiek is de lichtelijk betweterige houding van de effectief altruïst. Het effectief altruïsme is ervan overtuigd dat hun manier om de wereld te helpen de beste is en dat alle andere manieren verkeerd, ineffectief en daarmee immoreel zijn. Met behulp van de wetenschap de meest kosteneffectieve oplossing zoeken – het in wezen toepassen van marktwerking op altruïsme – is volgens hen uiteindelijk het beste voor de wereld. Hoewel de effectief altruïst met zijn scout mindset zegt open te staan voor kritiek en altijd naar de juiste waarheid zoekt, komt dit er vooral op neer dat die kritiek of nieuwe waarheid moet komen van een andere effectief altruïst. Het verbeteren van de wereld is erg speculatief van aard. Als we hadden geweten hoe het moest, dan hadden we het al lang gedaan. Het lijkt mij daarom verstandig om een breed scala aan verschillende benaderingen te proberen in plaats van een enkele.

Toch heb ik tijdens mijn onderzoek naar het effectief altruïsme zeker ook een aantal goede zaken voorbij zien komen. En om met een positieve noot te eindigen, ligt ik deze kort toe. Ten eerste kan ik het effectief altruïsme niet verwijten niks goeds te doen. Het verhelpen van malaria, het voorkomen van ernstige virusepidemieën en het doneren van een orgaan zijn stuk voor stuk goede zaken. En zeker zou ik mensen in welvarende landen ook willen

aanmoedigen om een deel van het inkomen opzij te zetten. Echter, dit hoeft men dan niet te doneren aan uitsluitend effectief goede doelen, maar men mag zelf bepalen waar het naartoe gaat. Ten tweede is het effectief altruïsme als praktische filosofie er in mijn ogen ontzettend goed in geslaagd om het publiek te bereiken. Dit komt vooral doordat er ontzettend veel informatie over te vinden is en die informatie bovendien toegankelijk is voor iedereen. Ook biedt het effectief altruïsme de mogelijkheid om uitgebreide discussies te houden op het forum. Ten derde laat het effectief altruïsme zien dat goed doen aanstekelijk werkt. Het effectief altruïsme is als sociale beweging een hechte gemeenschap, die niet alleen op fora discussieert, maar ook geregeld samenkomt. Zo reageert Grace Adams onder een bericht op het forum:

I'm extremely grateful to have found a community of people who care deeply about doing good. I have felt very welcomed and accepted by the people I've met. Seeing the excitement and warmth that comes from people discussing and acting on how we can help others is a wonderful thing.¹⁰⁴

Ik ben ervan overtuigd dat goed doen aanstekelijk werkt. Net als Sandel en het effectief altruïsme denk ik dat we meer beroep moeten doen op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van mensen. Wanneer de overheid of andere instituten er juist geen of zo weinig mogelijk beroep op te doen, zullen mensen ook steeds minder bereid zijn om iets voor het algemeen belang te doen. Het idee is nu namelijk nog vaak dat men er niet te veel van mag vragen, omdat iedere burger maar een bepaalde hoeveelheid maatschappelijke verantwoordelijkheid in zich heeft. Wat men nu verbruikt, gaat ten koste van de toekomstige maatschappelijke verantwoordelijkheid voor een ander project. Ik denk dat men niet zo zuinig met ons altruïsme moet zijn. Wanneer mensen om je heen goede dingen doen of je leest over mensen die goede dingen doen, ga je zelf ook nadenken over wat jij kan doen. Een noodzakelijk onderdeel voor de attractiviteit van goed doen, is daardoor zichtbaarheid. Met geld doneren achter een computer op de 60ste etage van een wolkenkrabber aan Wallstreet zet je weinig mensen aan tot altruïstisch denken.

¹⁰⁴ Grace Adams, antwoord op “A Thanksgiving gratitude exercise for EA’s,” Effective Altruism Forum, 22 november 2022, <https://forum.effectivealtruism.org/posts/mGbptXsRfRfLr45J/a-thanksgiving-gratitude-exercise-for-eas?commentId=XWavTf3pasNERRx69>

Bibliografie

- Adams, Grace. Antwoord op “A Thanksgiving gratitude exercise for EA’s.” Effective Altruism Forum. 22 november 2022.
<https://forum.effectivealtruism.org/posts/mGbptXsRFRfR45J/a-thanksgiving-gratitude-exercise-for-eas?commentId=XWavTf3pasNERRx69>
- Bensinger, Rob. “Outline of Galef’s ‘Scout Mindset.’” 10 augustus 2021.
<https://forum.effectivealtruism.org/posts/HDAXztEbjJsyHLKP7/outline-of-galef-s-scout-mindset>
- Chambers, Andrew. “Africa’s not-so-magic roundabout.” *The Guardian*, 24 november 2009.
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2009/nov/24/africa-charity-water-pumps-roundabouts>.
- Chappell, Sophie-Grace, en Nicholas Smyth. "Bernard Williams." In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, onder redactie van Edward N. Zalta en Uri Nodelman. Laats aangepast 28-01-2023. Metaphysics Research Lab, Stanford University, 2023.
<https://plato.stanford.edu/archives/sum2023/entries/williams-bernard/>.
- Earle, Sam en Rupert Read. “Why ‘Effective Altruism’ is ineffective: in the case of refugees.” 5 april 2016. <https://theecologist.org/2016/apr/05/why-effective-altruism-ineffective-case-refugees>.
- Effective Altruism. “Is the effective altruism community too homogeneous?” Geraadpleegd 12 april 2023. <https://www.effectivealtruism.org/faqs-criticism-objections#is-the-effective-altruism-community-too-homogeneous>.
- Gabriel, Iason. "Effective Altruism and Its Critics." *Journal of Applied Philosophy* 34, nr. 4 (2017): 457-73. <https://doi.org/10.1111/japp.12176>.
- Gestel, Maarten van. “Welkom in de wereld van mensen die 10 procent (of meer) van hun inkomen weggeven om levens te redden.” *Trouw Tijdgeest* (25 maart 2023): 12-21.
- Give Well. "Our Top Charities." Geraadpleegd 17 maart 2023.
<https://www.givewell.org/charities/top-charities>.
- Gray, John. "How & How Not to Be Good." *The New York Review* (2015). april 2023. <https://www.nybooks.com/articles/2015/05/21/how-and-how-not-to-be-good/>.
- Grosfeld, Tom. "Effectief altruïsme is liefdadigheid met een rekenmachine." *Vrij Nederland*. 11 januari 2023. <https://www.vn.nl/effectief-altruïsme-liefdadigheid-rekenmachine/>.
- Handbook, E. A. "Introduction to Effective Altruism." Geraadpleegd 17 maart 2023.

<https://forum.effectivealtruism.org/posts/ZhNaizQgYY9dXdQkM/introduction-to-effective-altruism-17>.

KNGF, “Wat kost het opleiden van een hulphond?” Geraadpleegd 3 april 2023,

<https://geleidehond.nl/wie-wij-zijn/onze-verantwoording/bestedingen/kostprijs-opleiding-hulphond#:~:text=Het%20professioneel%20fokken%2C%20opvoeden%20en,cli%C3%ABnten%20en%20nazorg%20vallen%20hieronder>.

MacAskill, William. *Doing Good Better: Effective Altruism and Radical New Way to Make a Difference*. London: Guardian Faber Publishing, 2016

MacAskill, William. "The Definition of Effective Altruism." In *Effective Altruism*, door William MacAskill, 10-28. Oxford University Press, 2019.

<https://doi.org/10.1093/oso/9780198841364.003.0001>.<https://doi.org/10.1093/oso/9780198841364.003.0001>.

MacAskill, William. "The History of the Term 'Effective Altruism.'" 11 maart 2014.

<https://forum.effectivealtruism.org/posts/9a7xMXoSiQs3EYPA2/the-history-of-the-term-effective-altruism>.

Mahtani, K., E.A. Spencer en J. Brassey. “Observer Bias.” In *Catalogue of Bias*, 2017,

<https://catalogofbias.org/biases/observer-bias/>

McMahan, Jeff. “Philosophical Critiques of Effective Altruism.” *The Philosophers’ Magazine* 73 (2016): 92-99, https://www.pdcnet.org/tpm/content/tpm_2016_0073_0092_0099.

NOS. “Aardbevingen Turkije en Syrië.” Laatst bijgewerkt 29 april 2023.

<https://nos.nl/collectie/13922-aardbevingen-turkije-en-syrie>.

Roser, Max. “Global economic inequality: what matters most for your living conditions is not what you are but, where you are.” 9 december 2021. <https://ourworldindata.org/global-economic-inequality-introduction>.

RTL Nieuws. “Zo gaat het nu met de ‘wonderbaby’ die aardbeving door navelstreng wist te overleven.” 17 maart 2023.

<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5372322/wonderbaby-afraa-aya-syrie-neeft-en-tante-hoe-gaat-het-nu-met-haar>.

Sandel, Michael J. *Niet alles is te koop: De morele grenzen van marktwerking*. New York: Uitgeverij Ten Have, 2012.

Sandel, Michael J. “Who Merits to Govern Us?” Radboud Reflects, Nijmegen 9 mei 2023.

<https://www.youtube.com/watch?v=-0UhSo5ZNX8&t=4868>.

Saulius. “Fact checking comparison between trachoma surgeries and guide dogs.” 11 mei

2017. <https://forum.effectivealtruism.org/posts/SMRHnGXirRNpvB8LJ/fact-checking-comparison-between-trachoma-surgeries-and>.

Singer, Peter. *The Most Good You Can Do: How Effective Altruism Is Changing Ideas About Living Ethically*. New Haven: Yale University Press, 2015.

Snow, Mathew. "Against Charity." 25 augustus 2015. <https://jacobin.com/2015/08/peter-singer-charity-effective-altruism/>.

Srinivasan, Amia. "Stop the Robot Apocalypse." *London Review of Books* vol. 37, no. 18 (2015). <https://www.lrb.co.uk/the-paper/v37/n18/amia-srinivasan/stop-the-robot-apocalypse>.

The Life You Can Save. "List of Our Best Charities," Geraadpleegd op 23 mei 2023. <https://www.thelifeyoucansave.org/best-charities/>.

Townsend Michael en Sjr Hoeijmakers. "What Are the Best Charities to Donate to in 2023?" 1 januari 2023. <https://www.givingwhatwecan.org/best-charities-to-donate-to-2023>.

UNICEF. "An Evaluation of the PlayPump® Water System as an Appropriate Technology for Water, Sanitation and Hygiene Programmes." Oktober 2007. https://www-tc.pbs.org/frontlineworld/stories/southernafrica904/flash/pdf/unicef_pp_report.pdf.

Vota, Wayan. "6 Lessons ICT4D Practitioners Can Learn From PlayPumps Failure." 19 juli 2010. <https://www.ictworks.org/6-lessons-ict-practitioners-can-learn-playpumps-failure/>.

Wise, Julia. "Donations and budgeting, 15 years in." *Otherwise*. 17 februari 2022. <https://juliawise.net/donations-15-years-in/>.

Wise, Julia. "How did we decide to have a kid?" *Otherwise*. 27 januari 2023. <https://juliawise.net/how-did-we-decide-to-have-a-kid/>.